

PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK VE REHBERLİK SERVİSİ EL KİTABI

2022

Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Servisi El Kitabı

Temmuz 2022

Bu kılavuz Milli Eğitim Bakanlığına bağlı “Öğretim Kurumlarında Rehberlik Yönetmeliği” ile SSAL PDR servisi çalışmaları esas alınarak ve tüm okullar için kendi ihtiyaçlarını da göz önünde tutarak yararlanmaları amacıyla Güzel Günler Klinik ve SSAL PDR birimi tarafından hazırlanmıştır.

HAZIRLAYANLAR

SSAL PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK SERVİSİ

Psk. Dan. Reyhan Eskiçırak
Klnk. Psk. Bedia Kalemzer Karaca

GÜZEL GÜNLER KLİNİK

Uzm. Psk. Çağla Fırat
Uzm. Psk. Dan. Neylan Özdemir
Uzm. Psk. Selen Urgancıoğlu
Dr. Yankı Yazgan

KATKIDA BULUNANLAR

Dr. Gresa Çarkaxhiu Bulut
Dr. Onur Tuğçe Poyraz Fındık
Uzm. Psk. Ayça Uslu Pelin

İÇİNDEKİLER

- Giriş
- Rehberlik Nedir?
- Okullarda Psikolojik Danışmanlık Rehberlik Hizmetleri İlkeleri
- Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Servisinin Amaçları
- Psikolojik Danışmanın Rolü
- Başarılı Bir PDR Programının Gereklilikleri
- Uzaktan Eğitimde Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik
- Bu Kılavuz Hakkında
- Sakıp Sabancı Anadolu Lisesi'nin Özellikleri ve İlkeleri
- Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Servislerinde Eğitsel, Kişisel, Sosyal ve Mesleki Gelişim Alanlarında Yapılan Genel Çalışmalar
- Eğitsel Çalışmalar
- Kişisel Gelişim Çalışmaları
- Sosyal Gelişim Çalışmaları
- Mesleki Gelişim Çalışmaları
- Sınırlılıklar, Yaşanan Zorluklar ve Çözüm Yolları
- Ekler
- Okulda Krizlerin Ele Alınması
 - İntihar
 - Zorbalık
 - İstismar
- Özel Gereksinimli Öğrenciler
- Ek: Proje Çalışma Özeti

Önsöz – Okul Müdürü

Beşiktaş Sakıp Sabancı Anadolu Lisesi, Türkiye'nin 21. yüzyılda bilgi toplumu olma hedefini gerçekleştirmede öğrencilerini bilimsel düşünen, özgüven ve özsaygısı yüksek, insan haklarına saygılı, toplumsal ve evrensel sorunların farkında olan, bu sorunlara hassas çözümler üreten, uluslararası düşünebilen, barışçıl, aydın, laik, demokratik, katılımcı, yaratıcı ve ileri görüşlü, entelektüel yönü gelişmiş, Türkçeyi ve en az bir yabancı dili yaşamında etkin biçimde kullanan bireyler yapmayı amaçlamaktadır.

Bilimsel eğitim anlayışına sahip bir lise olarak, nitelikli eğitim-öğretimimiz sayesinde öğrencilerimizi hem bir üst öğrenim kurumuna hem de iş, meslek ve toplum yaşamına uygarlığın gerektirdiği nitelikte değişime ve gelişime açık yurttaşlar yetiştiriyoruz. Beşiktaş Sakıp Sabancı Anadolu Lisesi tüm paydaşları ile birlikte geleceğimiz aydınlığımızdır ilkesinden yola çıkarak bireysel öğrenmeyi ve yaşam boyu öğrenenler topluluğu olmayı hedeflemektedir. Sabancı Vakfının desteği ile 2019 yılından bu yana okulumuz bünyesinde okul psikolojik danışmanlık servisimiz, Güzel Günler Klinik Ekibi ve Sayın Prof. Dr. Yankı Yazgan ile birlikte Okul İklimini Geliştirme ve Sosyal Duygusal Gelişimi Destekleme Projesi yürütülmektedir. Projenin ana hedefi, yaşamının ergenlik gibi önemli dönemindeki öğrencilerimizin sosyal ve duygusal gelişimini destekleyerek öğrencilerimize kendilerini gerçekleştirebilecekleri bir okul iklimi sunmaktır. Bu kapsamda okulun tüm paydaşları olan okul idaresi, psikolojik danışmanlık servisi, öğretmenler, veliler, okul personeli bir arada yer almakta ve çalışmalarını sürdürmektedir. Proje kapsamında gerek pandemi gerekse pandemi sonrasında olumlu bir okul iklimi oluşturmak adına büyük bir özveri sergilenmiştir. Olumlu örnek teşkil eden çalışmalara imza atılmıştır.

Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Servisi El Kitabını proje süresince okul adına projenin koordinasyonu sağlayan okul psikolojik danışmanlık servisi psikolojik danışmanlarının ve Güzel Günler Klinik ekibinin ortak çalışması olarak tüm okullara sunmaktayız.

Beşiktaş Sakıp Sabancı Anadolu Lisesi Okul Müdürü Sedat Işık

Temmuz 2022

Önsöz – PDR Servisi

Kılavuz hakkında;

Okulumuz, Beşiktaş Sakıp Sabancı Anadolu Lisesi, akademik başarı profili yüksek bir okuldur. Okulumuzun öncelikli hedefi; öğrencilerimizin ilgi ve yeteneklerine göre onları, hedefledikleri meslek için en uygun ve başarılı üniversiteye yerleştirmektir ve nitekim bugüne kadar, hedeflenen doğrultuda bu görevi başarıyla sürdürmüştür. Bu minvalde biz, hayattaki emellerine ulaşmaları için öğrencilerimize kılavuzluk eden aracı mecrazız. Bu anlamıyla bir mola yeridir de Sakıp Sabancı Anadolu Lisesi. Yoğun tempodan çıkan öğrenciler, okulumuza geldiklerinde; önce bir duraklar, nefes alır ve akabinde okul kültürüne adapte olmaya başlarlar ve böylece, bir taraftan arkadaşlarını ve öğretmenlerini tanırlarken diğer taraftan da ergenlik etkisinin tavan yaptığı dönemlerine denk gelmesiyle, duygusal ve sosyal gelişimlerine etkisi olacak etkinliklere katılmak suretiyle öz benliklerini geliştirirler. Bu süreçte, haliyle gittikçe gelişir ve değişirler.

Elbette ki okul olarak yegâne önceliğimiz akademik başarı değildir. Akademik başarının yanı sıra; bilinçli şekilde karar verebilen, verdiği kararların arkasında durup sorumluk alabilen, bu becerinin getirisiyle karşılaştıkları problemleri çözebilen; farkındalık düzeyi yüksek ve Atatürk'ün, ülkemizi kendilerine emanet etmesindeki güvenine yaraşır bireyler yetiştirmek de okulumuzun amaçları kapsamında ön sıralarda bulunmaktadır. Bu doğrultuda; idarecisi, öğretmeni, PDR'si, velisi ve tabii ki öğrencisiyle, ortak paydada buluşma sağlanarak bu amaca yönelik çalışma ve etkinlikler yürütülmektedir.

Bahsedilen amaçlara ulaşmak için pek tabii ki bazı genel prensipler de izlenmektedir. Bu prensiplerin en önemlilerinden biri ise öğrencilerimize en üst düzeyde katkı sağlayacak kurum ve kuruluşlardan her türlü desteğin sağlanarak, onları hedeflerine ulaştırmada en doğru yolun izlendiğine emin olmaktır. Nitekim bu prensibimiz doğrultusunda iş birliği içinde olduğumuz kurumlardan biri de Güzel Günler Kliniği'dir. Bu birliktelikteki temel amacımız; okul kültürünü geliştirmek ve öğrencilerin sosyal ve duygusal gelişmelerine katkı sağlamak olmuştur.

Okul olarak; öğrenci, öğretmen, PDR, veli ve idareciye yönelik ihtiyaç duyduğumuz alanları tespit etmemizin akabinde, yasal prosedür gereği, okulumuzun hedeflerini belirledik. Eğitsel ve mesleki rehberlik alanında öngördüğümüz bu hedefler; bireysel ve toplu görüşmeler, mesleki deneyimler, öğrenci profilinden elde edilen bilgiler ve çeşitli envanterler doğrultusunda oluşturulmuş ve yıl boyunca yürüttüğümüz çalışmalarımız ve etkinliklerimize de dayanak teşkil etmiştir. İçeriği farklı olmakla birlikte, isteğe bağlı guruplar oluşturulmuş ve çalışmalarımız da grup oturumları şeklinde yürütülmüştür. Psikolojik danışman, oturumlara gözlemci olarak katılmış ve gelişmeleri takip etmiştir. Okul iklimi Kulübünün oluşturulması da öğrencilerin kendilerini rahatlıkla ifade edebilecekleri ortamı sağlamıştır.

Öğretmenlere yönelik olarak ise başta mentor öğretmen eğitimleri olmak üzere, üstün yetenekli ve klinik düzeydeki öğrencilere ilişkin yaklaşım ve tutumlara dair eğitimler verilmiş; çeşitli konularda kendilerine sunular yapılmış, çekirdek öğretmen grup oturumları düzenlenmiş ve ilaveten, sınıf öğretmenliği etkinlikleri yürütülmüştür.

Velilere yönelik olarak; ergenlik dönemi, eşler arasında iletişim, meslek seçiminde ebeveynlerin yaklaşım yöntemleri, sınav kaygısı gibi eğitimlerle birlikte veli kitap kulübü etkinlikleri yürütülmüştür.

PDR servisinde ise süpervizyon desteği, vaka analizleri, patolojik tanılması yapılan öğrencilere yönelik yaklaşım yöntemlerini içeren düzenli çalışmalar yürütülmüştür.

Yönetici ve idarecilere; yöneticilik, karşılaşılan problemleri çözmek, krizi yönetebilmek gibi konularda eğitimler yürütülmüştür.

Eksikliklerden tamamıyla arınmış olmamakla birlikte, sözü edilen organizasyonun okul ve kurum kültürünün yerleşmesine ve öğrencilerin duygusal ve sosyal gelişmesine ciddi katkısının olduğunu söylemek mümkündür. Bu sebeple, imkânları ve koşulları uygun olan her okulun bu tür organizasyonlara olumlu bakış açısıyla yaklaşmasında yarar olduğu kanaatindeyiz.

Sonuç olarak; okul ve öğrenci adına yapılan her etkinliğin ve yürütülen her çalışmanın, öğrenciler üzerinde olumlu etkisinin olduğu gerçeği yadsınamayacaktır. Bu nedendir ki öğrenciye etkisi olacak her türlü çalışmaya, PDR servisinin öncülük etmesi, çalışmanın muntazam olarak yürütülmesi için önleyici rehberlik açısından önem arz edecektir zira ergenlik döneminin canlı sorunlarının öncelikli muhatabı, her zaman için okulların PDR servisleri olmuştur. Bu kılavuzun, okul ortamında sürekli krizle karşılaşan psikolojik danışmanlara yararlı olması dileğiyle...

Sakıp Sabancı Anadolu Lisesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Servisi

Psikolojik Danışman/Reyhan ESKİÇIRAK

Klinik Psikolog/Bedia Kalemzer KARACA

Temmuz 2022

Önsöz – Öğretmenler Adına

Öğretmenlik öğretmen olanın mesleğine ve insanlığa bakış açısıyla kıymet bulan hayat bulan bir meslek ya da bir yaşam biçimi tercihidir. Henüz şekillenme aşamasındaki genç bireylerin dünyalarına ulaşabilmek onların hayatına dokunabilmek, bireylerin ve dolayısıyla toplumların gelişimine ve dönüşümüne katkıda bulunabilmek gibi bir gücü elinde tutar aslında öğretmen. Bu gücün farkında olarak onu en doğru biçimde kullanmak hataları en aza indirmek, çağın dinamiklerini yakalayabilmek adına sürekli güncellenmek ve desteklenmek ihtiyacı duyan biz öğretmenler için katıldığımız etkinlikler hizmet içi eğitimler birer güç ve motivasyon kaynağıdır.

Bu anlamda Sakıp Sabancı Anadolu Lisesi öğretmenleri olarak öğrencilerimizi akademik yönden geliştirmenin yanında ruhsal ve sosyal yönden de desteklemek adına katıldığımız çalışmalardan en kapsamlı ve güçlendirici olanı; üç yıllık süreçte Güzel Günler Klinik ve Sayın Prof. Dr. Yankı Yazgan ile yürüttüğümüz projedir. Söyleşiler, seminerler, mentor öğretmen eğitim çalışmaları, çekirdek öğretmen grup oturumları, kulüp etkinlikleri şeklinde yürütülen projenin getirdiği yoğunluk ve farklı bakış açıları okul iklimine ve mesleki motivasyonumuza olumlu etkileri tartışılmaz. Kısa ve uzun vadeli hedeflerimize ulaşma yolunda mesleki deneyimlerimizi uzman görüşleri ile harmanladığımız bu ortamlar kişisel olarak da her birimize güç ve enerji katmıştır. Öğretmen öğrenci veli ve psikolojik danışmanlık birimi arasındaki irtibat ve koordinasyonu güçlendirmenin ötesinde online sürecin getirdiği olumsuzlukları azaltma yönünde de pozitif etkileri olmuştur.

Okulumuzun idari -akademik kadrosu ve PDR ekibi ile öğrencilerimizin gelişimi adına fikir alma fikir verme ve bu tür çalışmaların yaygınlaştırılması noktasında katkıda bulunma şansı yakaladığımız dolayısıyla çok değerli bulduğumuz bu projenin bir parçası olmak bizler için anlamlı.

Geleceğimiz adına bizlerle attığınız her adım için teşekkürlerimizle.

SSAL Okul Zümre Başkanı Uzman Öğretmen Özlem Kansız

Temmuz 2022

Önsöz – Öğrenciler Adına

Beşiktaş Sakıp Sabancı Anadolu Lisesi Okul İklimi Kulübü olarak 2 yıldır öğrencilerle, öğretmenlerle ve de velilerimizle çeşitli çalışmalar yürütüyoruz. Bu çalışmalarda bizlere okul psikolojik danışmanlarımız ile Yankı Yazgan önderliğindeki Güzel Günler Klinik eşlik ediyor. Öğrenci arkadaşlarımızla yaptığımız çalışmalar, okulumuzda zaten güvenli ve huzurlu olan okul iklimimizi, öğrenci kanadından geliştirmek ve de olabildiğince güzelleştirmeyi amaçlıyor. Bunun için son iki yılda çeşitli eğitimler aldık. Öğrenciler olarak kendi aramızdaki ilişkileri doğru kontrol etmeyi ve birbirimizi sürekli nasıl destekleyeceğimizi öğrendik. Kulübümüzün ve Güzel Günler Kliniğın velilerimiz ve öğretmenlerimiz ile yaptığımız etkinlikler sonucu da büyüklerimiz, bizlerin mutluluğunu ve doğru ilişkiler kurmamızı sağlamanın temel faktörleri gibi çeşitli değerli bilgiler edindiler. Bu çalışmaların pandemi süreci ile eş zamanlı başlaması, çalışmalar başta uzaktan gerçekleştirildiği için bir dezavantaj gibi gözükürken, geçen zaman bize gösterdi ki en ihtiyacımız olan zamanda başlamışız. Çünkü iki yıllık okula verilen bir aradan sonra okul ikliminin tekrar tesis edilmesi zor bir durumken, kulübümüz ve Güzel Günler Klinik olarak beraber yürütülen çalışmalar neticesinde okul ikliminin tekrardan eskisi gibi kurulduğunu düşünüyoruz. Arkadaşlarımız ve öğretmenlerimizden gelen geri dönüşler de bu düşüncemizi doğruluyor.

Özetle, Sakıp Sabancı Anadolu Lisesi Okul İklimi Kulübü olarak, Güzel Günler Klinik ve okul psikolojik danışmanlarımız sayesinde kurulduğumuz günden bu yana okul iklimini geliştirmek ve okulumuzun içindeki her bir bireyin bu iklimde sağlıklı bir biçimde yerini almasını sağlamak amacıyla çeşitli atölye çalışmaları, seminerler ve söyleşiler yaptık. Bunlar sonucunda da daima olumlu geri dönüşler alarak başarıya ulaştık.

SSAL Okul İklimi Kulübü Öğrencisi Habib Doğanay Dönmez

Temmuz 2022

Önsöz – Güzel Günler Ekibi Adına

Elinizde tuttuğunuz ve yararlanarak okumanızı dilediğimiz bu Kılavuz'un kısa özgeçmişini sizinle paylaşmak istiyorum. Sabancı Vakfı desteği ile Güzel Günler Kliniği ekibi olarak tasarladığımız ve 2017'de Hacı Sabancı Anadolu Lisesi'nde (HSAL) başlayıp Sakıp Sabancı Anadolu Lisesi'nde olgunlaştırdığımız projelerin evriminde bir ürün olan bu kılavuz daha geniş bir Sosyal Duygusal Gelişim Odaklı Okul İklimi (SDG Okul İklimi) programının parçası olarak dünyaya geldi.

Okul Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Birimi'nin (PDR) temel gelişim ve eğitiminin bir parçası olarak okulda 'kriz' olarak görülen ve ruh sağlığı üzerinde etkisi olan her türlü duruma hazır oluşunu destekleme amaçlı dokümantasyon üretme hedefiyle hazırladığımız bu kılavuzu, SDG Okul İklimi ilkeleri gereği okulun paydaşları olan öğrenciler, öğretmenler, yöneticiler, psikolojik danışmanlık/rehberlik servisi ve aileler ile beraber yürütülecek bir protokol olarak tasarladık. Yazım sürecinde bütün paydaşların geribildirim ve verilerinden yararlandık. PDR ve Güzel Günler Kliniği kaleme almayı da kapsayan yazım sürecini birlikte yürüttü. Kılavuz'a bir eyleme dönük ilke yakıştırmak gerekirse bunu *kimseyi – hele zor durumdakileri – dışarıda bırakmamak* şeklinde eyleme dönük olarak ifade edebiliriz. Kapsayıcılığın içi boşalmış bir söylem olmanın ötesine geçmesi en çok farklılıkların ve yarattığı gelişim engellerinin ele alınışında kendini gösterir. Nitekim SDG Okul İklimi çalışmalarının hedeflerinin başında gelen 'güvenli okul ortamı' farklılığın ve engelliliğin nasıl ele alındığına göre oluşan bir sistemi tasvir eder.

Okul İklimi kavramının Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) terminolojisine girmiş olması bu yönde olumlu bir işaret olduğu gibi MEB'in PDR'ye ve sınıf rehber öğretmenlerine dönük uzun yıllara dayanan zengin gelişim programlarının ve uygulama protokollerinin varlığı da bu Kılavuz'un etkin kullanımında önemli bir zemin oluşturmaktadır. Bu çerçevede Kılavuz'u mevcut resmi uygulama protokollerine eşlik eden bir tür kullanışlı 'yardımcı ders kitabı' ya da 'laboratuvar el kitabı' gibi düşünebilirsiniz.

SDG Okul İklimi çalışmasının başlıca çıktısının başkasının bizde (ve kendimizin başkalarında) yarattığı duyguları anlamak, bu duyguların sosyal anlamını ve davranışlarımızı nasıl etkilediğini görmek ve değiştirme becerisini kazanmak sosyal duygusal gelişim çalışmalarının kapsayıcılığı olduğunu gördükçe, Kılavuz'daki krizle başa çıkma ve yönetme stratejilerinin uygulanmasının kolaylaştığına tanık olduk. Nitekim, gençlerin/öğrencilerin yaşamlarının kritik ve önemli dönemlerdeki sosyal ve duygusal gelişimini ve odaklanma, planlama, zorluklarla başa çıkma becerilerini kazanabilmelerine destek olacak bir okul ikliminin parçası olan öğretmen, öğrenci, anne-baba, okul yöneticisi ve okul psikolojik danışmanının her birinin katılımı/gelişimi odaklı tasarlanmış programımızı yürütmekteyken, hem SSAL önemli ve çok olumlu bir dönüşüm sürecine girdi, hem de dünyayı altüst eden pandemi döneminin getirdiği olağanüstü durum gündemimize eklendi. Eğitimin büyük çabalarla ve zorluklara rağmen sürdürümü sağlanırken, ruh sağlığı krizinin dipten gelen bir dalga gibi gençliği derinden sarsması ve projenin tasarımı sırasında akla gelmeyecek cinsten (uzaktan eğitim gibi) değişikliklerle ortaya çıkan yeni ihtiyaçları da kriz başlığı altına sokabiliriz. Her krizde olduğu gibi bir yandan doğan 'fırsatlar' krizle başa çıkmak için önemli ipuçları sağladı; örneğin, dijital erişimin norm niteliği kazanması çalışmaların zaman ve yer sınırıyla kısıtlanmasını azalttı, aynı anda birden çok kişinin bir aradalığına imkan verdi.

Bu kılavuzun krizle başa çıkarken bir yandan kaleme alınmış bir 'müsvedde' (aynı zamanda geliştirilmeye açık) kılavuz olduğunu akılda tutmanızı rica ederiz. Tamamlayamadığımız, akıl edemediğimiz ve eksik

bıraktığımız yanlar olduğunun farkındayız. Tamamlanması gereken ya da sizin kullanımınıza uygun düşmeyen yanları belirlemenize, okuduğunuzda geliştirilmesi için gerekli gördüğünüz, sizin içinde olduğunuz bağlamın zorunlu kıldığı farklılaştırmaları belirtmenize çok ihtiyacımız var. Örneğin, bazı bölümlerde destekleyici materyallerin çoğaltılması, çeşitlendirilmesi ya da bazı uygulamaların daha çok vaka örneğiyle reçeteleştirilmesi gerektiğinin farkındayız. Özellikle sınırlı sayıda toparlayabildiğimiz asenkron dijital kaynakların zenginleştirilmesiyle oluşturacağımız bir 'video-kitaplığa' ve Kılavuz'un hayata geçirilmesi için gereken uygulama pratiğinin doğru biçimde nasıl yaygınlaştırılacağına ilişkin metodolojiye olan gereksinimin yeni kapsamlı projelerle karşılanması için çalışmaktayız. Örneğin, en uygunu seçilecek konsültasyon modelleriyle hem PDR'nin uygulamanın içinde eğitilmesini ve süperveze edilmesini, hem de okulun ruh sağlığındaki ilk basamak rolünü yerine getirmesini sağlaması mümkün. Bu modelin etkin olmasını sağlamak amacıyla SDG Okul İkliminin etkin, pratik ve mevcut kaynakları kullanan modellerle modifikasyonu şimdiye kadarki evriminde emekleme dönemini bitirip ayakları üzerine kalkmış bu projenin ve türevlerinin sonraki adımlarını oluşturacaktır. Daha önemlisi, ülkemizin değişik köşelerinde çalışan PDR meslektaşlarımızın okulda ruh sağlığın sağlarken bu Kılavuz'u diledikleri gibi kullanmalarını, deneyimlerini paylaştırmalarını, geliştirmelerini sağlayacak ağ'ları kuracaklarını umuyorum.

Çalışmalarımızda özellikle deneysel bir yaklaşım kullanmış olmamız, nicel veri kadar nitel verilerden yararlanmış olmamız bize büyük bir esneklik verdi. Katı, değişmez birtakım algoritmalarla ziyade algoritma oluşturabilme kapasitesinin inşasına ağırlık verdik. Bu çabamızda okul yönetimi, lider öğretmenler, veliler ve SDG Okul İkliminin okul hayatının iyileştirilmesindeki rolünü sezerek aktif katkıda bulunan öğrenciler kritik rol oynadılar. Bu süreçte Sabancı Vakfı'nın desteği projenin bilimselliğinin verdiği özgürlük çerçevesinde yenilikçi bir bakışla gerçekleşmesine olanak verdi. Sabancı Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Güler Sabancı gençliğin gelişimine gösterdiği sahici ilgisi ve okul ikliminin omurgasını oluşturan sosyal ve duygusal gelişimin önemine inancıyla çalışmalarımızın ilhamını canlı tuttu.

Kendim ve Güzel Günler Kliniği'ndeki ve SSAL'deki çalışma arkadaşlarım adına: Emeği geçen, katkısı olan herkese teşekkürlerimizle. Okuyacak, kullanacak ve geliştirecek olan herkese en iyi dileklerimizle.

Dr. Yankı Yazgan

Temmuz 2022

Giriş

Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik (PDR) servisinin desteklenmesi çalışmalarımız kapsamında temel hedefimizi, okulun her çocuğa destek olabilmesini sağlayıcı yöntemlerin okul ortamının kısıtları çerçevesinde maksimum düzeyde geliştirilmesi için yollar aramak ve okul psikolojik danışmanının becerilerini güçlendirmek ve genişletmek olarak belirlemiştik. Psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisini güçlendirmek için yaptığımız süpervizyon ve destek çalışmalarının önemli bir parçası olarak PDR servisinin aktif katılımıyla, gelecek senelere aktarılabilir olan, Sakıp Sabancı Anadolu Lisesi'nde (SSAL) geliştirilmiş yaklaşım standartlarını ve temel PDR prosedürlerini içeren bir el kitabı oluşturduk. Bu çalışmanın PDR biriminin okulun sağlam temeli olarak kalıcılışmasına katkı sağlayacağına, her yıl yapılacak eklemelerle genişleyerek okulun kendisine olduğu kadar ülkemiz eğitim ortamına katkısı olacağına inanıyoruz.

Bu el kitabını hazırlarken, Sakıp Sabancı Anadolu Lisesi PDR kültürünün bir ürünü olmasını ve 2019-2021 yılları arasında Sabancı Vakfı desteğiyle Güzel Günler Klinik tarafından SSAL'de yürütülen okul ikliminin sosyal duygusal ekseninde geliştirilmesi çalışmalarındaki iş birliği ruhunu yansıtmayı amaçladık. Bu amaca uyumlu bir yazma yaklaşımını benimseyerek, PDR servisinin bakışını ortaya koyan ortaklaşa bir yazım projesi olmasını öncelikle önemsedik.

El kitabının oluşma sürecinde, ekibimizin teorik bilgi birikimini ve uzun yıllara dayanan uygulama tecrübemizi dokümana yansıtırken okulun bakış açısıyla kaleme aldıkları uygulamaları beraberce yazıya geçirdik.

Yazım sürecinde okulun kendi prosedürlerini gözden geçirdiği, Sakıp Sabancı Anadolu Lisesi'nde geliştirilmiş olan standartları içeren ve nasıl daha iyileştirebiliriz bakış açısının ürünü olan bu el kitabının sık sık güncellenip geliştirilmesiyle Sabancı Okulları'na ve giderek ilham alan başka okullara yayılabilecek bir yaşayan standartlar kaynağı haline getirilmesi bir sonraki hedefimizdir. Okurlarımızın ve meslektaşlarımızın vereceği her geri bildirim bu hedefe dönük çabalara bir katkı olacaktır.

Rehberlik = Yol göstermek kılavuzluk yapmak

Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Nedir?

Okullarda Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri:

Öğrencilerin eğitsel, fiziksel, ruhsal ve sosyal gelişimleri için bilgi ve destek veren, öğrencilere kendini tanıma, karar verme ve problem çözme becerisi kazandıran çalışmaların bütünüdür. Bu hizmetler her öğretim kademesinde yaşa göre ihtiyaçlara uygun şekilde bireysel ve grup rehberliği şeklinde sürdürülür.

➤ Okul psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisi, öğrencilerin duygusal, sosyal ve davranışsal problemlerini çözmelerine yardımcı olurken hedefler ve planlar geliştirmelerine destek olur. Etkili psikolojik danışmanlık ve rehberlik programları okul iklimi için önemli olmakla birlikte öğrenci başarısını geliştirmede de önemli bir unsur niteliği taşır. PDR hizmetlerine erişimi olan öğrenciler, daha olumlu bir tutuma ve okula yönelik güvenlik ve aidiyet duygusuna sahip olduklarını bildirmişlerdir. (Lapan, R. T., Gysbers, N. C., & Sun, Y, 1997)

➤ Okulda, psikolojik danışmanların çalışmaları, öğrenme sürecine destek olurken akademik, kariyer ve sosyal/duygusal gelişim sürecini de geliştirir. PDR servisinin çalışmaları, öğrencilerin kişisel başarı ve hedeflerine ulaşmaları, sosyal beceriler ve değerler geliştirmeleri, sosyal duygusal gelişim becerileri kazanmaları, bilinçli kariyer hedefleri belirlemeleri ve akademik potansiyellerinin farkına vararak toplumun üretken üyeleri olmaları için gereklidir. Bu programların geliştirilmesi ve uygulanması için iyi eğitilmiş ve yetkin psikolojik danışmanlar ile okul yöneticilerinin, sınıf öğretmenlerinin, okul personelinin ve tüm paydaşların iş birliği halinde olması gerekir.

OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK VE REHBERLİK HİZMETLERİ İLKELERİ

Lise öğrencilerin kendi bağımsızlıklarını keşfettikleri ve bir birey olarak var olmaya başladıkları, insan hayatında oldukça önemli bir dönemi kapsar. Bu dönemde öğrenciler kim olduklarına, neyi iyi yaptıklarına ve mezun olduktan sonra ne yapmak istediklerine karar verirken güçlü yanlarını, becerilerini ve yeteneklerini fark ederler.¹

Bu dönemde ait olabilecekleri bir yer arayışında olan gençler, akranları tarafından kabul edilmek isterler ve onlardan gelen geri bildirimlere göre hareket etmeye yatkındırlar. Gençler kabul edilebilir davranış sınırlarını ve olgun ve anlamlı ilişkiler kurmayı keşfederken, aynı zamanda riskli davranışlara da açık olurlar. Akademik başarılarını ve kariyer hedeflerini geliştirme, zaman yönetimi ve teknolojiyi güvenli kullanma gibi konularda desteğe ihtiyaç duyarlar.¹

Riskli davranışlarda bulunmaya yatkın olan bu dönemdeki öğrencilerin yönlendirilme süreçleri kritiktir. Başarılı olma isteği, akran baskısı, aile baskısı, sınav stresi, üniversiteye hazırlanma süreci ve rekabetçi bir ortamın getirdiği zorluklarla boğuşan öğrencilere ihtiyaç duydukları desteğin, uygun ve yeterli şekilde sağlanması gerekmektedir. PDR servisinin okul yönetimi, öğretmenler ve aileyle iş birliği kurarak, güven ve saygı içeren bir öğrenme ortamı oluşturarak, öğrencilere ulaşmayı başarması ve öğrencileri desteklemesinin gençler üzerinde büyük ve önemli bir etkisi vardır.

¹Kaynak: The Essential Role of High School Counselors: <https://www.schoolcounselor.org/asca/media/asca/Careers-Roles/WhyHighSchool.pdf>

OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK VE REHBERLİK SERVİSİNİN AMAÇLARI

➤ Lise psikolojik danışmanları, öğrenme profilleri, sosyal duygusal beceriler, çocuk ve ergen gelişimi konularında eğitilmiş ve günümüzün çeşitli öğrenci profillerini anlayabilen ve onları başarıya teşvik edebilen kimselerdir. Okullarda rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri vererek öğrencileri bu önemli gelişimsel süreçte desteklerler. Psikolojik danışmanlar, eğitimleri, deneyimleri ve ulaşılabilir olmaları gereği okul içindeki en donanımlı profesyoneller olarak kabul edilir ve risk altındaki gençler için hem önlemeye yönelik hem de müdahaleye yönelik programlar uygularlar. (Miano, G., Forrest, A., & Gumaer, J., 1997)

EĞİTSEL REHBERLİK: Öğrencilerin ortaöğretim ve sonrası seçenekler için gerekli bilgi ve becerilerinin geliştirilmesine odaklanmak, yetenek, ilgi, ihtiyaç, değer, kişilik özellikleri, imkân ve koşullarıyla uyumlu eğitsel kararlar almaları ve eğitime ilişkin olumlu tutum geliştirmeleri için destek olmak, geçerli olan üretken çalışma alışkanlıkları geliştirmelerine olanak sağlamak.

KİŞİSEL VE SOSYAL GELİŞİM: Öğrencilerin bilişsel, sosyal, duygusal ve davranışsal gelişimlerini desteklemek amacıyla kendilerini tanımaları ve karar verme ve problem çözme gibi sosyal becerilerini ve yaşam becerilerini geliştirmelerini ve sorumluluk sahibi bireyler olarak hayatlarını sürdürebilmeleri için gerekli yardımı sağlamak, akranları, yetişkinler ve çevrelerindeki toplulukla olumlu ilişkiler kurmak için kişilerarası becerilerini geliştirici programlar hazırlamak, bireysel güçlü yanlarını ve zorluk alanlarını tanımalarına destek olmak.

MESLEKİ REHBERLİK: Öğrencilerin kendilerini ve farklı meslekleri tanımaları, yetenek, ilgi, ihtiyaç, değer ve kişilik özellikleri doğrultusunda uygun mesleğe yönelik seçimler yapmalarını sağlamak.

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK NEDİR? NE DEĞİLDİR?

- Öğrencilerin kendilerini fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönleriyle tanıması için yapılan desteklerdir.
- Gelişimlerine yardımcı olacak fırsatları, okul içi ve dışı eğitim olanaklarını, meslekleri, toplumun beklentilerini tanımalarına yardımcı olmaktır.
- Problem çözme becerilerinin geliştirilmesine ve doğru kararlar verebilmelerine yol göstermektir.
- Ruhsal yönden sağlıklı ve topluma yararlı, kendini gerçekleştirmiş bireyler olarak yetişmelerine yardımcı olmaktır.

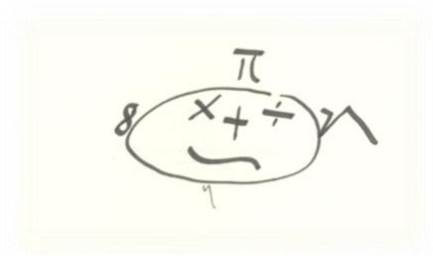
- Bireye doğrudan yapılan tek yönlü bir yardım değildir.
- Bireyin yapamadıklarını onun yerine yapmak değildir.
- Bireyin sadece bir yönüyle ilgilenmek değildir.
- Disiplin, yargılama ve ceza verme işi değildir.
- Sadece bilgi aktarma işi değildir.

Yapılan çalışmalar bilgi, tutum ve akademik, kariyer ve sosyal/duygusal gelişim için gerekli becerileri öğretir ve gelecek başarısına zemin oluşturmayı hedefler.

Psikolojik danışmanlar, okulun diğer eğitim çalışmalarını ile bütünleşmiş, tüm eğitsel çalışmalarla beraber ilerleyen bir program yürütür.

Bu program;

- Tüm öğrencileri kapsayan
- Öğrenciler ile okul ve aile arasında iş birliği kuran
- Öğrencilere başarıya ulaşma, hedef koyma, zaman yönetimi gibi konularda yardımcı olan
- Özel gereksinimleri olan, birebir ilgiye ihtiyacı olan, dönemsel ya da uzun süreli zorlukları olan öğrencilerin gereken desteği almasını sağlayan
- Öğrencilerin sosyal duygusal gelişimini destekleyen bir programdır.

PSİKOLOJİK DANIŞMANIN ROLÜ

- Her öğrencinin programdan maksimum faydayı almasını sağlayın.
- Öğrencilerin bilmesi gerekenleri belirleyin ve eğitsel, kişisel, sosyal ve mesleki alanlarda nasıl destek çalışmaları gerçekleştireceğinizi planlayın.
- Öğrenciler arasında öz farkındalığı, çeşitliliği, gelişmeyi takdir etmeyi ve öğrenme sevgisini teşvik edin.
- Demografik bilgileri, sosyal sorunları, öğrenci ihtiyaçlarını ortaya çıkarmak için veri odaklı materyaller kullanın.
- Öğrencilerin akademik başarılarını engelleyen konuları belirleyin, çözümünde yardımcı olun ve destekleyin.

- Kendini ve çevreyi anlamayı kolaylaştıracak gruplar veya bireysel ortamlarda önleme, müdahale ve tedavi danışmanlığı hizmeti sunarak öğrenci ve okul ihtiyaçlarına cevap verin.
- Üç gelişim alanında büyümeyi ve gelişmeyi artırmak için okul PDR müfredatı dersleri, küçük grup oturumları ve bireysel oturumlar uygulayın.
- Güvenli ve duyarlı bir okul ortamı yaratmaya yardımcı olmak için idare ve ailelerle iş birliği yapın.

- Psikolojik danışmanlar öğretmenler ve ailelerle iş birliği içinde çalışarak öğrencinin akademik ve sosyal-duygusal ihtiyaçlarını önceden tespit etmeyi ve gerektiğinde müdahale etmeyi hedefler. Aynı zamanda akademik başarı için kritik olan beceri ve davranışları öğrenme ve geliştirmeye yönelik engelleri aşmayı amaçlar.
- Bunun için gerekli adımlar, psikolojik danışmanlık rehberlik programının tasarlanması, geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirmesidir. PDR servisi okulun psikolojik danışmanlık ve rehberlik programını MEB yönetmelikleri doğrultusunda, okulun ihtiyaçlarına göre tasarlar ve belirler.
- Bu program kapsamında, öğrencilerin akademik, kariyer, sosyal/duygusal gelişimine odaklanılarak gerekli ve uygun hizmetler verilir ve farklı şekillerde öğrenen öğrencileri göz önünde tutarak dengeli uygulama yöntemleri geliştirilir.
- Bu program sonucunda, öğrencilerin akademik hazır oluş, üniversite ve kariyer hedeflerini belirleme, sosyal-duygusal gelişim becerilerinin gelişmesi, akademik başarı, ders ve okul faaliyetlerine katılımlarının artması ve davranış sorunlarının azalmasıyla disiplin gelişmelerine yansımaları beklenir.

Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Programının uygulanışı doğrudan öğrenciye yönelik hizmetler ve dolaylı hizmetler olarak belirlenir.

1. Doğrudan öğrenciye yönelik hizmetler:

- Öğrencilere danışmanlık hizmetlerinin içeriğini ve nasıl faydalanabileceklerini öğretmek.
- **Değerlendirme ve İhtiyaç Analizi:** Gelecek planları konusunda öğrencilere yardım edebilmek için öğrencilerin becerilerini, ilgi alanlarını ve akademik başarılarını ölçmek.
- **Danışmanlık:** Bireysel olarak veya küçük gruplar halinde öğrencilere geçiş dönemlerinde, stresli dönemlerde veya öğrenci başarısını ve duygusal gelişimini etkileyebilecek kritik durumlarda profesyonel yardım ve destek sunmak. Okul psikolojik danışmanları ve rehber öğretmenleri terapi uygulamaz ancak öğrencilerin ruh sağlığı ile ilişkili ihtiyaçlarını tanır ve öğrenciye ve ailesine danışmanlık ve destek verir, uzun süreli terapi ihtiyacı olabilecek veya psikiyatrik görüş alınması ihtiyacı olan öğrencileri tespit eder ve gerekli yönlendirmeleri yapar.
- **Önleme:** Sağlık ve ruh sağlığı hizmetleri, her sınıf seviyesinde şiddeti önleme konusunda önemli bir role sahiptir. Bu hizmetler, sorunlu davranışların gelişmesini önleme, risk altındaki grupları belirleme, bu gruplarla çalışma ve şiddete maruz kalmanın olumsuz etkilerini azaltmayı içerir (Schaefer-Schiomo, K., & Ginsberg, A. P., 2003). PDR programlarının disiplin sorunları üzerinde önemli etkisi vardır. PDR çalışmalarına katılan öğrencilerin katılmayan öğrencilere göre daha az uygunsuz davranışta bulunduğu, okula yönelik daha olumlu bir tutuma sahip olduğu ve PDR çalışmalarının öğrencilerin agresif ve saldırgan davranışlarını önemli ölçüde azalttığı bulunmuştur (Baker, S. B., & Gerler, E. R., 2001). PDR Servisinin sunduğu program, öğrenciler için eğitsel aktiviteleri ve önleme ve müdahale çalışmalarını kapsar. Zorluk yaşayan öğrencilerin ailelerini danışmanlık sürecine dahil etmek psikolojik danışmanların temel görevleri arasındadır. (Jones, R., 2001)

2. Dolaylı yoldan öğrenciye yönelik hizmetler:

- Öğrenci başarısını ve sosyal-duygusal gelişimini destekleyecek stratejileri aile, öğretmenler ve diğer eğitimcilerle paylaşma.
- **İş birliği:** Öğrenci gelişimini desteklemek için diğer eğitimcilerle ve ailelerle iş birliği haline çalışma.
- **Yönlendirme:** Öğrencileri ve ailelerini okul kaynaklarıyla ve dışarıdan alabilecekleri ve ihtiyaçları olan desteklerle ilgili bilgilendirme, ihtiyaçlarını belirtme ve yönlendirme.

Başarılı Bir Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Programı²

Programın tüm bileşenlerini aynı anda yürütmek yerine, takım içinde çalışmak ve adım adım ilerlemek gözle görülür bir başarı elde etmek için daha tercih edilen bir yöntemdir. Psikolojik danışmanlık ve rehberlik programınızın okul çapında benimsenmesini sağlamak başarı elde etmek için oldukça önemlidir. Bir psikolojik danışmanlık ve rehberlik programının başarıya ulaşması için, okul yöneticilerinin programa bağlılığı sağlanmalıdır. Okulun takip ettiği MEB müfredatından kopmamak için öğretmenlerle iş birliği içinde çalışılmalıdır. Program hedefleri MEB yönetmeliği ve okul misyonu çerçevesinde tasarlanmalıdır. Planlar uzun vadeli yapılmalı ve gerektiğinde esneyebilmelidir. Okul Aile Birliği aracılığıyla velilerle iş birliği içinde çalışılmalıdır. Tüm paydaşlar sürece dahil olduğunda, okuldan gereken destek sağlanacaktır. Program kapsamında MEB'in sunduğu araçları okulun ve öğrencilerin ihtiyacına uygun olarak kullanabilir ve geliştirebilirsiniz.

Başarılı bir Program Oluşturmak için Temel Tavsiyeler²

- Takım olarak çalışın – sürece okuldaki herkesi dahil edin.
- Esnek olun – yeni fikirlere açık olun ve yeni şeyler öğrenmeye istekli olun.
- Mümkün oldukça var olan fikirleri geliştirin ve uyarlayın.
- Heyecanlı olun – öğrencilere yardım etmek ve programınızı geliştirmek için tutkulu olun.

Program Geliştirmenin Temel Adımları²

1. **Planlama:** Öğretim yılının başında çalışmalarınızı planlayın, yeni yönetmelikleri takip edin.
2. **Temel Oluşturma:** Okul ve öğrenci verilerini analiz edin, öğrenci, öğretmen, idare ve veli görüşlerini değerlendirerek önceliklerinizi belirleyin.
3. **Uygulamaya Hazırlanma:** Zaman planınızı oluşturun, eylem planı geliştirin, psikolojik danışmanlık ve rehberlik müfredatını geliştirin, hangi psikolojik danışmanların hangi konulardan sorumlu olacağına karar verin. Çalışmaların günü, saati ve yeri hakkında bir döküm içeren çalışma takviminizi oluşturun.
4. Önceki yıllarda uygulanan çalışmalardan hangilerinin yeniden uygulanacağına karar verin, ihtiyaç olan konularda yeni etkinlikler geliştirin.
5. **Okul Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Programını Tanıtma:** Çalışmalarınızı idareye ve diğer paydaşlara sunmak için tanıtım materyalleri geliştirin.

² Kaynak: Build, Implement, Sustain & Evaluate A Comprehensive School-Counseling Program Step-By-Step: <https://www.education.pa.gov/Documents/K-12/Career%20and%20Technical%20Education/CEWStandards/Resources/339CounselingPlan/BISE%20Comprehensive%20School-Counseling%20Program%20Step-by-Step.pdf>

6. Olası engeller üzerine düşünün ve engelleri aşmak için stratejiler geliştirin. Kriz durumları ve beklenmedik durumlarla başa çıkmak için planınızı hazırlayın.
7. **Sonuçları Takip Etme:** Çalışmalarınızın veri raporlarını analiz edin, değerlendirme standartları ve göstergeleri geliştirin, programla ilgili karar almak için sonuçları kullanın.
8. **Öğrenci Gelişimini Takip Etme:** Seçilen alanlar için öğrenci gelişimini değerlendirin, programın eylem planı üzerindeki etkisini takip edin, programın okul genelindeki başarı ve katılım gibi hedefler üzerindeki etkisini takip edin.

Sakıp Sabancı Anadolu Lisesi'nin Özellikleri ve İlkeleri³

Psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisinin çalışma alanları, görevleri, sorumlulukları yönetmeliklerle belirlenmiştir. Bu çalışmalar zorunlu olarak yürütülmektedir. Ancak her okulun profili ve okul iklimi farklıdır. Dolayısıyla öğrencilerin, öğretmenlerin ve velilerin ihtiyaçlarının birbirinden farklılıklar göstermesi doğaldır. Okul PDR hizmetlerinin başarılı ve güçlü olması için yapması gereken ilk çalışma, okulun ihtiyaç analizini yapıp, okulun güçlü ve zayıf yönlerini belirlemek ve elde edilen veriler doğrultusunda çalışmalarını planlamak olmalıdır.

“Neden Sakıp Sabancı Anadolu Lisesini tercih etmeliyim?” sorusuna verilecek cevap, SSAL'nin sadece kurumsal farklılıkları içermekle yetinmemeli, o çocuk (ve bir yerde anne ve babası için) ayrıcalığını ortaya koyabilmelidir. İdeal bir okul seçme diyalogunda sadece okulun neden çocuğa uygun olduğu sorusunun yanısıra çocuk ve okulun bir aradalığının ve karşılıklı uygunluğunun vurgulanabilmesi seçimin bilinçli olmasını sağlar. Başarılı bireylerin ilgi, yetenek, kapasite ve kişisel özellikleri doğrultusunda ulaşmak isteyecekleri ana hedefleri olur. Bu ana hedeflerin gerçekleşmesi için ara hedeflerin gerçekleşmesi zorunluluktur. SSAL bu ana hedeflerin gerçekleşmesini sağlayacak yolda en önemli ara hedef rolüyle uyumlu bir öğrenme ve gelişme ortamı sağladığını her kademesinde gösterebilmelidir. Bu süreçte yönetimle beraber PDR okulun kimliğini ve öğrenme ortamının geliştirici niteliklerini belirleyen ve tanıtan bir rol oynayacaktır.

SSAL akademik anlamda güçlü ve başarı merkezli bir okul olmanın ötesinde, bireylerin duygularını yönetme, problem çözme, sorumluluk alma, kendini doğru yolla ifade etme, sosyal becerilerde başarılı olma, özgüveni yüksek, ruhsal anlamda sağlıklı, insani değerleri güçlü, eylemlerde doğru özne olma gibi duygusal ve sosyal niteliklerini geliştirmelerine zemin hazırlayıp güçlendirmeyi hedefleyen, bu özelliği ile kendini ayırtırma yolunda ilerlemekte olan bir okuldur. Akademik başarının hayat başarısına ve doyumuna dönüşmesinin sosyal duygusal gelişim (“EQ”) ölçüsünde gerçekleştiği ilkesine dayalı bir bakışla eğitim sunan bir kurum olmaktadır. Bu anlamda ana hedeflerine ulaşmak isteyen bireylerin bu yoldaki ara hedefinin SSAL olmasını ve SSAL'nin bu hedefle uyumlu bir organizasyonda olmasını sağlamak PDR'nin görevleri kapsamındadır.

SAKIP SABANCI ANADOLU LİSESİ PDR SERVİSİNİN ÖZGÜN ÇALIŞMALARI⁴

Okulumuzda:

Öğrencilere, velilere, öğretmenlere yönelik,

Eğitsel, kişisel ve mesleki alanlarda,

Bireysel ve gruplarla rehberlik ve psikolojik danışmanlık çalışmaları yürütülmektedir.

Okulumuzda eğitsel, kişisel ve mesleki rehberlik çalışmaları birbirinden farklı çalışma sistemlerini barındırır da ulaşılmak istenen amaca göre bazen üçü bir arada, bazen ikisi bir arada bazen tek alanda çalışmalar yürütülmektedir.

Eğitsel rehberlik ile kişisel rehberlik çalışmaları öğrencilerin bugüne yönelik ihtiyacını gidermeye yönelik, mesleki rehberlik çalışmaları ise öğrencilerin geleceğine yönelik ihtiyaçlarına yönelik yapılmaktadır.

³ Bu bölüm SSAL PDR servisi tarafından yazılmıştır.

Kişisel rehberlik, ağırlıklı olarak psikolojik danışmanın yürütüldüğü çalışma alanıdır. Eğitsel rehberlikte öğretmenlerden, kişisel rehberlikte velilerden daha fazla destek almaya ve iş birliği yapmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Eğitsel rehberlik:

Öğrencilerin verimli, etkin, planlı ders çalışma kültürü kazanmalarına ve sınav kaygılarını yönetebilmelerine yönelik çalışmalar yapılmakta, motivasyon ve akademik başarıyı artıracak nitelikte etkinlikler düzenlenmekte ve bu çalışmalar hem gruplarla hem de bireysel olarak yürütülmektedir. Öğrencilerin içinde buldukları dönemsel özellikler dikkate alınarak yaşadıkları problemler üzerine alanın uzmanları ve yetkin akademisyenler tarafından düzenlenen seminerler, paneller, söyleşiler öğrencilerin içinde buldukları dönemi anlamlandırmalarına ciddi katkı sağlamaktadır. Eski mezunların bir araya gelmesiyle düzenlenen kariyer günlerinin ve panel organizasyonlarının, “Şu an sizin oturduğunuz sıralarda bizler otururken...” diye başlayan cümlelerin, özellikle motivasyon sorunu yaşayan öğrencilerin üzerinde olumlu etkisi olmaktadır.

Kişisel rehberlik:⁴

Öğrencilerin bireysel, duygusal, sosyal ve davranışsal anlamda yaşadıkları sorunlarıyla baş etmesine yardımcı olmak amacıyla çalışmalar yürütülmektedir. Akran zorbalığı, siber zorbalık, şiddet, öfke yönetimi yetersizliği ve teknolojik bağımlılık gibi genel anlamda yaşanan sorunların çözümüne yönelik çalışmalar ayrı, bireysel ve mahrem yaşanan sorunlar resmi prosedürlere de bağlı kalınarak ayrı yürütülmektedir. Öğrencilerin kendilerini tanımalarına ve gelişmelerine, doğru karar verebilmelerine, problem çözme becerisi kazanmalarına, sosyal ilişkilerde dengeli, uyumlu ve başarılı olabilmelerine, sorumluluk almalarına yardımcı olmak amacıyla çalışmalar yürütülmektedir. Bunun yanında öğrencilerin çeşitli alanlarda yürüttükleri sosyal sorumluluk projeleri ve bilimsel projeler aracılığıyla ortaya çıkardıkları ürünler aracılığıyla öğrencilerin sosyal başarılarını geliştirdiği etkinlikler yapılmaktadır.

Mesleki rehberlik:⁴

En önemli hedeflerinden biri iyi bir üniversiteye yerleşmek olan öğrencilere yönelik çalışma alanları doğru ve sağlıklı meslek tercihleri yapmalarını amaçlayan etkinlikler olmalıdır. Sürekli değişen toplum içinde mesleklerin de değişmesi ve çeşitlenmesi karşısında bireylerin mesleki karar vermeleri zorlaşmaktadır. Birçok mesleki alana ulaşabileceğini ve farklı alanlarda başarılı olabileceğini bilen bireylerin, başarılı olacaklarını düşündükleri mesleki alanları daha kısıtlı olan bireylere karşı daha fazla kararsızlık yaşamaları normaldir. Bundan dolayıdır ki il içi veya il dışı üniversitelere yapılan geziler öğrencilerin üniversite tercihlerinde daha sağlıklı ve doğru karar vermelerini sağlamaktadır.

“On yıl sonra kendini nerede görüyorsun?” sorusunun hayali cevabının somutlaştırılmış ve elle tutulur hale getirilmiş mesleki atölye çalışmaları öğrencilerin kararsızlık sürecinin uzamasına engel olduğu tartışma kabul etmeyen bir gerçektir. Doktor olmayı amaçlayan bir bireyin ameliyathanede ameliyatı yerinde izlemesi, hukukçu olmak isteyen bireyin mahkeme salonunda cübbe giymesi, diş hekimi olmak isteyen bir bireyin yapay maket üzerinde kanal tedavisi yapması, mühendis olmak isteyen bireyin sanayi odasına bağlı fabrikada mühendislik önlüğü giyerek kendini sahada görme gibi atölye çalışmaları mesleki kararsızlığın ömrünü kısaltan etkinliklerdir.

⁴ Bu bölüm SSAL PDR servisi tarafından yazılmıştır.

Velilere yönelik:⁴

Günümüz koşullarında doğaçlama yöntemlerle annelik ve babalık yapmanın artık rafa kaldırılması gerektiği bir gerçektir. Bir önceki kuşak olan anne ve babaların, ebeveyn olarak yetersiz kaldıkları durumlar ve çocukları ile yaşadıkları sorun alanları belirlendikten sonra (ergenlik dönemi, akran zorbalığı, gençlerle iletişim, sınava hazırlanma döneminde anne ve baba olarak yapılması gerekenler vb.) konunun uzmanları tarafından velilere yönelik düzenlenen seminerler, paneller, söyleşiler annelik ve babalık üzerine farkındalık kazanmalarına ve bilinç geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Okullar bu nitelikteki çalışmalarını yürütmekle birlikte okulun profiline göre özgün çalışmalarını da yürütmelidir.

Sınav kaygısı düzeyi SSAL öğrencilerinin başarısını olumsuz etkileyen bir problem alanıdır. Bu problemin oluşmasında etkili olan nedenlerden biri de iyi niyetle ama yanlış yöntemle yaklaşan anne ve babanın tutumlarıdır. Öğrencilere ve velilere, birbirleriyle yaşadıkları sorunları uzmanların kontrolünde birbirleriyle tartışma ortamının hazırlanmasına dayalı paneller düzenlenmesi sorunların çözümünde etkili olmuştur. Üniversite tercihiyle ikilem yaşayan çocuklarının karar verme sürecinde onlara yardımcı olmak amacıyla velilere yönelik üniversite gezilerinin düzenlenmesi karar vermelerini kolaylaştırmıştır.

Öğretmenlere yönelik,⁵

Bu kadar hızlı değişen dünyada eğitim ve öğretim anlayışının değişmesi gerekliliktir. Okula ve öğrenciye yönelik aidiyet ve sorumluluk duygusu yüksek SSAL öğretmenlerine ihtiyaç duydukları alanlarda etkinlikler düzenlemek, eğitim ve öğretim anlayışlarını yeniden yapılandırmaları, yeni teknikler öğrenmeleri ve geliştirmeleri, elde ettikleri bilgileri gerek özel yaşamlarında gerek hizmet ettikleri kitlede kullanarak daha başarılı öğretmenler olmaları, daha fazla mesleki keyif ve doyum edinmeleri için belirli aralıklarla düzenlenen seminerler ve toplantılardan elde edilen çıkarımlar son derece olumlu olmaktadır. (Standartların üzerinde olan öğrencilere yönelik yaklaşımlar, yas sürecinde yaşanan duygular, sınav kaygısı yaşayan öğrencilerin yaşadıkları duygular vb.)

Sakıp Sabancı Anadolu Lisesi Öğrencileri:⁶

Sakıp Sabancı Anadolu Lisesi öğrencileri okul psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisinin eğitim ve öğretimin ayrılmaz bir parçası olduğunu, çalışmalarındaki hedef kitlenin kendileri olduğunu ve yararlanmalarının en doğal hakları olduğunu bilir. Normal ve gündelik yaşamlarını sürdürmelerini engelleyen, baş etmekte zorlandıkları, üstesinden gelmekte yetersiz kaldıklarını düşündükleri herhangi bir durum karşısında yeterli ve yetkin gördükleri ve güvendikleri psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisinde yararlanırlar. Okulun psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisi hizmetlerinden yeterince yararlanan bireyler, kişisel alanda, ilişkilerinde daha başarılı olmayı, problem çözme becerisini geliştirmeyi, sorumluluk almaktan korkmamayı öğrenirler. Eğitsel rehberlikten yararlanan bireyler, verimli ders çalışmayı, sınav kaygısını kontrol etmeyi, akademik başarıyı yükseltmeyi öğrenirler. Mesleki rehberlik alanında psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisinde yararlanan bireyler, ilgi, kapasite ve yetenekleri doğrultusunda meslek seçiminin önemli olduğunu çünkü seçecekleri mesleğin, gelecekte yaşam biçimlerini şekillendireceğini bilirler. Örneğin, seçtiği meslek için gerekli standartları öğrenip bunların kendinde var olduğuna inanarak karar veren bir öğrenci birtakım nedenlerden dolayı amacına ulaşamadığında bir yıl bekleyip tekrar hazırlanma kararının doğruluğundan kuşku etmez.

⁵ Bu bölüm SSAL PDR servisi tarafından yazılmıştır.

ALANDA YAŞANAN SINIRLILIKLAR, ZORLUKLAR VE ÇÖZÜM YOLLARI⁶

Bireylerin etkileşim ve gelişiminin en yoğun olduğu dönem okul dönemidir. Ancak okullarda akademik içeriğin öğrencilerin gelişimlerinde tek başına yeterince başarılı olamadıkları gerçeğinin ortaya çıkmasıyla birlikte bu sürece katkı sağlayacak mekanizmaya ihtiyaç doğmuştur. Geçmiş yıllarda okul psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin çalışma alanlarındaki sınırlılıklarını belirlemede ciddi sorunlar yaşanılmıştır. Ancak süreç içerisinde psikolojik danışmanlık ve rehberlik servislerinin işlevselliği, çalışmaları ve yararları sonucunda elde edilen çıktılar göstermiştir ki, psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisi okul bünyesinde olmazsa olmazlardandır. Okullarda profesyonel yöntemlerle, sistemli içeriklerle yürütülen okul psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisine duyulan ihtiyaç bu mekanizmayı zorunluluk haline getirmiştir. Günümüzde zamanının çoğunu okulda geçiren öğrencilerin potansiyellerinin ortaya çıkmasında ve gelişmesinde, öğrencilerin hem bireysel hem de sosyal olarak varlık gösterebilmesinde ciddi katkı sağladığı netlik kazanmıştır.

Güncelliğini koruyan bazı sorunlar:

- Öğretmen yetiştiren üniversitelerde rehberlik ve psikolojik danışma dersi olmamasından dolayı okul psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisinin içeriği ve işleyişi hakkında yeterli bilgi sahibi olamamaları
- Psikolojik danışmanların yıllarca yaşadıkları unvan karmaşası, yasal olarak öğretmen statüsünde değerlendirilip çalışma alanlarının farklı olması zorluk yaratmaktadır. Okul ortamının diğer bileşenlerinin bu konuda farkındalığının artırılması önemli olacaktır.
- Rehberlik ve psikolojik danışma alanlarının iki farklı çalışma alanı olmalarına rağmen aynı kulvarda yürütülmesi, çalışmaların amaçlarına ulaşmasında eksiklikler yaratır. İki yaklaşımın kendine özgü uygulama standartlarının ayrı ayrı olduğunun hatırlanmaması bir sorun oluşturur.
- Psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisinin çalışmalarının somut çıktısının hızlıca görülebilmesi
- Not endekli düşünen veli ve öğrencilerin bakış açılarının kısa vadede sonuç alınamayacak uygulamalara başlangıçta mesafe yaratması
- Gizlilik ilkesinin yarattığı karar verme sürecindeki zorluklar ve üstlenilen sorumlulukları daha iyi yönetmek için süpervizyon desteğine erişimin yeterli olmaması
- Bazı öğrencilerin psikolojik danışman aracılığıyla sorunları ile yüzleşmelerinden kaynaklanan olumsuz yaklaşımları

PDR servislerinden kaynaklanan sorunlar:

- Bazı psikolojik danışmanların, hızla değişen koşulların neden olduğu değişimlere uyum gösterememesi, mesleki bilgilerini, etkinliklerini, yöntemlerini, yaklaşım biçimlerini koşullara uygun olarak yenileyememesi, yapılandıramaması, yeni gelişmelere direnç geliştirmesi
- Sürekli sorun ile karşılaşmaktan dolayı duygusal duyarsızlık ve tükenmişlik sendromu yaşamaları
- Meslekteki süre ile hedefteki kitle arasında kuşak farkı açıldıkça empati yeteneğinin gerilemesi ya da aradaki fark azaldıkça öğrencilerin psikolojik danışmana geliştirdiği duygusallıklarının sürece olan etkisinin gözden kaçması
- Psikolojik danışmanlık çalışma ilkelerinin dikkate alınmaması, yanlış yönlendirmeler yapılması

⁶ Bu bölüm SSAL PDR servisi tarafından yazılmıştır.

Uzaktan Eğitimde Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik

Bu kitapçığın yazıldığı 2020-2021 döneminde COVID-19 virüsünün neden olduğu pandeminin ortaya çıkmasıyla birlikte okullar uzaktan eğitim vermeye başladı ve öğrenciler, aileler, danışmanlar, öğretmenler ve idareciler yüz yüze okul rutinlerini çevrimiçi olarak yeniden yaratmanın bir yolunu bulmak zorunda kaldı. Beklenmedik bir kriz olarak adlandırılabilir olan bu dönemde öğrenciler, öğretmenler, okul çalışanları ve veliler stresli, korkmuş ve bunalmış hissetti ve bu nedenle birçok okul psikolojik danışmanı sadece öğrenciler için değil, ebeveynler ve okul personeli için de destekleyici ve rahatlatıcı bir rol oynadı.

Okul psikolojik danışmanlığını kriz dönemleri nedeniyle başlamak durumunda kalan uzaktan eğitim sırasında başarılı bir şekilde uygulamanın yöntemlerinden biri en iyi temel uygulamalarımızı baz alarak dönemin şartlarına adapte etmek ve uygulamak olacaktır.

Net bir kriz planınız olsun. Psikolojik danışmanlığı çevrimiçine taşırken, krizler yeni ve beklenmedik şekillerde ortaya çıkabilir. Mevcut kriz planlarını yeni durumlara uyarlamak veya yeni planlar oluşturmak için yöneticiler, okul psikologları, ruh sağlığı uzmanları ve yerel kurumlarla iş birliği yapın. Kriz durumlarında ne yapılması gerektiği konusunda okul paydaşlarına açık talimatlar ve erişilebilir kaynaklar sağlamak için web sitelerini veya düzenli iletişim kaynaklarını kullanın.

Öğrencilerin acil ihtiyaçlarını karşılamaya odaklanın. Birçok psikolojik danışman, okul yılı boyunca kapsamlı okul danışmanlığı programlarını yönetir ve sunar. Bununla birlikte, bu koşullar altında, öğrencilerin en acil ihtiyaçları öncelikli olmalıdır. En temel ve gerçekçi programlara geri dönün. Bir web sitesi veya düzenli iletişim yoluyla sunduğunuz hizmetler hakkında bilgi verin.

Kendi sağlığınıza önem verin. Tıpkı öğrencilerinizin ve ailelerinin yaşadığı gibi, siz de zor bir dönemden geçiyorsunuz. Alıştığınız şekilde hareket edemeyeceğinizi ve çevrimiçi işlemlerin fiziksel ve duygusal olarak zorlayıcı olduğunu kabul edin. Özel dinlenme zamanlarına, ailenizle geçireceğiniz vakitlere ve sağlığınıza öncelik vermek için tutarlı planlar oluşturun. Destek sistemlerinizin yaşamınızda sınırlar belirlemenize, keyifli aktiviteler yapmanıza ve dinlenmenize yardımcı olmasına önem verin.

Öğrencilere Destek Olmak

Pandemi gibi kriz dönemlerinde özellikle özel gereksinimleri olan, duygusal zorluklar yaşayan bazı öğrencilerin fazladan desteğe ihtiyacı olabilir. İhtiyacı olan öğrencilerle bireysel düzenli görüşmeler yaparak aşağıdaki alanlarda desteklendiklerinden emin olabilirsiniz:

❖ Öz Bakım:

Öğrencilere duş almak, saçlarını taramak, üstünü değiştirmek gibi öz bakım becerilerinin her birini günlük olarak uygulamalarını söyleyin.

❖ Olumlu Deneyimler:

Öğrencileri bir arkadaşıyla görüntülü sohbet etmek, kardeşiyle oyun oynamak, sevdiği bir kitabı okumak gibi olumlu deneyimlere yer vermesi konusunda teşvik edin.

❖ Akademik Mini Hedefler:

İhtiyacı olan öğrencilerle online görüşmeler yaparak ödevlerini ne zaman tamamlayacağına ilişkin bir program oluşturabilirsiniz. Öğrencinin, bir sonraki oturumdan önce bu akademik hedeflere ulaşmanın önündeki engelleri anlamasına ve gidermesine yardımcı olun.

Çevrimiçi Farkındalık (*Mindfulness*) Aktiviteleri

Farkındalık hem öğrencileri hem de yetişkinleri sakinleştirme ve gevşetme etkisi olduğu için çevrimiçi oturumlar sırasında yararlı bir yöntemdir. Bu farkındalık egzersizlerini öğrencilerinizle yapabilirsiniz. Her farkındalık uygulamasından sonra gözlemlerinizi birlikte tartışmanız önerilir.

5, 4, 3, 2, 1

Öğrencilere boş bir kağıt almalarını söyleyin:

1. Gördüğüm 5 şey
2. Duyduğum 4 şey
3. Dokunduğum 3 şey
4. Kokladığım 2 şey
5. Tattığım 1 şey

Kronometrenizi 2 dakikaya ayarlayın ve öğrencilerden cevaplarını yazmasını isteyin.

A-Z Listesi

Bir kategori belirleyin (bir ülke veya bir mevsim gibi). Kronometrenizi 3 dakikaya ayarlayın ve öğrencilerin kategoriyle ilgili bulabildiği kadar çok kelime yazmasını söyleyin. Bunu, öğrencilere sözlü olarak da yapabilirsiniz.

EKLER

EK 1

PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK VE REHBERLİK SERVİSİ DIŞINDA KURUM VE UZMANLARA YÖNLENDİRME

Psikolojik danışmanlar, öğrencileri okul rehberlik ortamında görürler. Bu görüşmeler, sınıfı, okulu ilgilendiren konularda bilgi amaçlı ya da problem çözme amaçlı sınıfın tamamı ile, küçük sayıda oluşturulan rehberlik gruplarında veya bireysel yapılan görüşmelerdir. Bu görüşmeler öğrencinin gelişiminde ve okul ortamında olumlu bir değişiklik yaratmak için yapılır. Yoğun ve uzun süreli değildir ve tedavi amacı taşımaz. Bu çalışmaların yanı sıra bazı öğrenciler için psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisinin vereceği psikolojik desteklerin yeterli olmadığı durumlar ve sorunlar da olmaktadır. Bu durumda öğrencinin daha kapsamlı psikiyatrik/psikolojik müdahale için yönlendirilmesi gerekebilir.

YÖNLENDİRME İHTİYACI NASIL BELİRLENİR?

- Öncelikle psikolojik danışmanın yönlendirme konusunda bilgi ve deneyimi gereklidir. Uygun bir yönlendirme yapmak için gerekli işaret ve semptomlar hakkında kapsamlı bilgiye sahip olmalıdır. Psikolojik danışmanın kısa süreli müdahale sunarak engelleri ele almak, öğrencilerin okuldaki ve aile yapılarındaki durumlarını değerlendirmek için aldığı eğitim ve deneyim en önemli unsurlardan biridir.
- Öğrencinin yaşadığı sorunla ilgili olarak daha kapsamlı değerlendirme, test ve/veya medikal tedavi gerektiğinde, öğrencinin yaşadığı sorunu veya içinde bulunduğu durumu çözmek için okul psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin uygulama kapsamının dışında duygusal/zihinsel sağlık sorunlarının olduğu belirlendiğinde veya öğrencinin sorunlarını çözmek için daha spesifik ve kişiselleştirilmiş çözümlere ihtiyaç duyulduğunda psikolojik danışman tarafından öğrencinin durumu hakkında kapsamlı bir analiz ve değerlendirme yapılır. Eğer psikolojik danışmanlık ve rehberlik merkezinde birden fazla psikolojik danışman varsa bu değerlendirme sırasında birbirlerine danışmaları gerekir. Bu değerlendirmeden sonra yönlendirme yapılıp yapılmayacağına karar verilir. Gerekirse süpervizyon hizmeti alınır.
- Herhangi bir işlem yapılmadan önce, okul müdürü bilgilendirilmeli ve öğrencinin ailesi ile görüşmeler yapılmalı, iş birliği sağlanmalıdır.

Aşağıda yönlendirme gerektiren bazı durumlara örnekler verilmiştir. Ancak her durum ve belirtinin kendi içinde detaylı değerlendirilmesi gerektiği ve yönlendirme durumlarının bunlarla sınırlı olmadığı unutulmamalıdır.

- İntiharı veya kendine zarar verme davranışlarını gösteren ifadeler/düşünceler/eylemler
- Aşırı öfke, yalnızlık, izolasyon
- Çevreye zarar veren eylemler
- Sorunla ilgili geçmiş tanı ve hikayeler, belirli bozuklukların teşhisi konulduğuna dair bilgiler vb.

PSİKOLOJİK DANIŞMANIN YÖNLENDİRME YAPARKEN DİKKAT ETMESİ GEREKEN TEMEL İLKELER:

- Yönlendirme kararı verildikten sonra aile ile yapılan görüşme ve iş birliği oluşturmak önemlidir. Bu aşamada ailenin de durumu kabul edebilmesi ve çocuğuna destek verebilmesi için öneri ve desteğe ihtiyacı olabilir.
- Yönlendirme sonrasında başvurulacak kurum ve/veya uzman ebeveynin kendi seçimine bırakılmalıdır. Bu konuda bilgi istenirse en az 3 öneri verilmelidir. Eğitim araştırma hastaneleri gibi uygun kamu kaynakları belirlenmeli, o kurumlara ön diyalogla yönlendirme amaçlı şartlar hazırlanmalıdır.
- Yönlendirme yapılacak kurum ve kişilerin listesinin önceden psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisinde hazır olması ve zaman zaman üzerinden geçilerek ihtiyaca yönelik listenin yenilenmesi önemlidir.
- Yönlendirmeden sonra aile ve öğrenci ile görüşmeler sürdürülerek sürecin takibi yapılır. Velinin/ailenin de izni alınarak kurum ve/veya uzmanla görüşme ve bilgi alışverişi kritik önemdedir.
- Gerekirse, öğrenci ve ailenin gizlilik ilkelerine dikkat ederek ve aileden izin alarak okul idaresi ve öğretmenler bilgilendirilebilir.

EK 2: KRİZ

Kriz, insanların yaşam uyumlarını bozan, olağanüstü bir durumdur. Kriz, kişinin her zaman kullandığı “baş etme yollarının” yaşadığı olayın üstesinden gelmede yetersiz kalması anlamına gelir. Kişinin veya kurumun gündelik hayatını devam ettirme yeteneğini belirgin bir şekilde değiştirir.

OKULLARDA YAŞANAN KRİZLER

Öğrenci, öğretmen, veli ve okul personelinin hem fiziksel hem de duygusal olarak yoğun sorunlar yaşamasına yol açan bazı durumlar:

- Okul servisinin kazası
- Doğal afetler
- Ağır hava koşulları (kar, fırtına vb.)
- Gıda zehirlenmesi
- İntihar girişimi veya intihar nedeniyle ölümün gerçekleşmesi
- Ani sağlık sorunları
- Bulaşıcı hastalıklar
- Kaçırılma
- Yangın, patlama vb.
- Öğrenci kavgası
- Rehin alınma
- Cinayet
- Bomba ihbarı
- Cinsel tacizler
- Silah kullanımı, okula silah getirme
- Vurulma
- Can kaybı
- Alkol ve uyuşturucu kullanımı
- Zorbaca davranışlar
- Okula ait önemli demirbaşlara zarar verilmesi
- Bina içinde veya dışında tehdit yaratan kişiler
- Önemli hırsızlık olayları

Buna benzer birçok olayda yaşanan panik, korku, kaygı gibi ruh sağlığını ve rutin yaşamı olumsuz etkileyen koşullar kriz tanımı içinde yer alır.

Bu listedeki kriz durumlarını 3 şekilde sınıflayabiliriz.

A- BİREYSEL DURUMLAR: Öğrencinin kendine veya diğerlerine zarar vermesi, herhangi bir nedenle psikolojik kriz yaşaması gibi durumlar.

B-KÜÇÜK GRUPLARI KAPSAYAN OLAYLAR: Çoğu öğrencinin etkilenmediği, bir sınıf arkadaşının ölümü gibi durumlar. Bu olayların odak noktası belirli sınıflar, gruplar ve üzgün olan bireylerdir.

C-TÜM OKULU KAPSAYAN OLAYLAR: Büyük deprem, binada yangın, okula içerden veya dışardan yapılan saldırı gibi durumlar.

KRİZLER OKULU NASIL ETKİLER?

- Güvenliği zedeler.
- Okulun normal işleyişi bozulur veya duraksar.
- Krizin şiddetine göre öğretmen ve öğrenciler çalışmalara devam etme gücü bulamazlar.
- Kriz tepkileri tüm okulu etkilediği veya ilgili grup ya da kişiler tarafından yaşandığı için kişilerin birbirlerine yardım etme gücü azalır.
- Acil yardım çalışmaları gerekebilir.
- Okula dışarıdan gelen veli, milli eğitim müfettişleri, basın, güvenlik görevlileri gibi kişilerle iletişim kurulması gerekir.
- Yeni ve değişen duruma uyum sağlamak zor olabilir.
- Herkes farklı tepkiler gösterir. Değişik davranışlar sergilenebilir ve yoğun duygular yaşanır.
- Okulda hem kendimize hem de rolümüzün getirdiği sorumlulukla öğrenci ve velilere destek olmak gerekir.
- Krizin durumuna göre, benzer olayların yeniden yaşanmaması için önlemler alınması, yeni sorumluluklar ve görevler üstlenmek gereği doğabilir.

Pek çok kişi kriz müdahaleyi sadece bir kriz durumundan hemen sonra yapılan çalışmalar olarak algılar, oysa **kriz yönetimi üç aşamayı içerir.**

1- Temel müdahale:

Bir krizin oluşumunu engelleyen çalışmalar.

2- İkinci derecede müdahale:

Bir kriz olduktan sonra etkilerini en aza indirmek için yapılan çalışmalar.

3- Üçüncü derecede müdahale:

Kriz sonrası, krizi takip eden hafta, ay ve hatta yıllarda gerçekleştirilen uzun süreli iyileştirme ve takip çalışmaları.

Okullar planlamalarında her aşamayı ele almalıdır.

KRİZ DURUMUNU ANLAMA VE MÜDAHALE

A-BİREYSEL KRİZLER

1-Önleyici müdahaleler:

- * Öğrenciler arasında taramalar yaparak risk altında olan öğrencilerin belirlenmesi gerekir.
- * Sorun yaşayan öğrencilerin tespitinde öğretmenlerle iş birliği yapılır.
- *Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik çalışmalarında ruh sağlığı ve kişisel gelişim konularında seminerler, konferanslar ve küçük grup çalışmaları düzenleyerek psiko-eğitim çalışmalarına yer verilmelidir.

2-İkinci derece müdahale

- *Yaşanan bireysel vakada öğrencinin içinde bulunduğu durumu değerlendirmek önemlidir.
- *Duygularını davranışlarını ve düşüncelerini değerlendirerek durumun ciddiyeti ve yaşam tehdidi belirlenir.
- *Günlük yaşama odaklanıp odaklanamadığı gözlenir.
- *Bu gözlem ve tespitlerin sonucunda öğrencinin kendine ve çevresine zarar verme ihtimali ve tehdidi varsa mutlaka okul idaresi ve aileyle iş birliğine karar verilir.
- *Aile ile iş birliği yaparken ailenin de desteğe ve yardıma ihtiyacı gözetilir.
- *Öğrenci kriz halindeyse güvenliğini sağlamak en öncelikli yapılması gereken müdahaledir. Bu durumdan etkilenen başka öğrenciler olup olmadığı araştırılarak gerekiyorsa onlara da destek verilmelidir.
- *Öğrencinin öğretmenlerine, gizliliğe ve öğrencinin kişisel haklarına özen göstererek bilgi verip vermemeye karar verilir. Gerekirse yönlendirme ilkeleri doğrultusunda yönlendirme yapılır.

3-Üçüncü derece müdahale

- * Öğrencinin ve etkilenmiş olan çevresindekilerin durumu belirli aralıklarla takip edilir.

B-KÜÇÜK GRUPLARI KAPSAYAN OLAYLAR

1-Temel müdahale:

- *Genel olarak okulda olabilecek bireysel ya da grupları ilgilendiren sorunlar tespit edilerek bu konuda eğitsel çalışmalara yer verilir.

2-İkinci derece müdahale

Olaya şahit olmuş veya etkilenmiş öğrencilerle grup toplantıları yapılır.

Duygularını aktarabilecekleri ve normalize edebilecekleri fırsatlara ihtiyaç duydukları için yaşadıklarını paylaşabilecekleri sınıf tartışmaları çok yararlıdır.

Fiziksel ya da duygusal olarak tehdit altında hissettiren, hayati bir tehlike ile karşılaşılana ya da bir başkasının tecrübe ettiğine şahit olunan veya haberdar olunan durumları travmatik olaylar olarak tanımlayabiliriz. Travmatik olaylar karşısında ve sonrasında insanların sıkça verdiği tepkiler ve hissettikleri duygular ile ilgili bilgi verilmesi önemli olacaktır. Gruplarla yapılan müdahalede tepkiler hakkında konuşmak, destek sağlamak, soruları cevaplamak için aşağıdaki konuların yer almasına özen gösterilmelidir.

- Duyguların açığa çıkması. Örneğin: Baş etme mekanizmalarının öğrenilmesi, desteklenmesi
- Nedenleri anlamaya ve anlamlandırmaya yardım edilmesi

- Söylemlerin doğrulanması
- Reaksiyonların kontrol edilmesi

Bu Konulara Yer Verirken Sınıfta Yapılabilecek Uygulamalara Örnekler:

İzlenimlerin, duyguların ve tepkilerin paylaşımı:

- Duyguların sözel paylaşımı: Olay olduğunda neredeydin? Ne olduğunu ve ne gördüğünü anlat. En zor, en kötü an ne zamandı? Duyguların neydi? Şimdi ne hissediyorsun? Seni en çok ne korkuttu? Aile üyelerine ne oldu?
- Duyguların sanatsal yollarla paylaşımına örnekler: Travma ile nasıl başa çıktıklarını resimler, duvar resimleri, ortak kil çalışmaları, öykü yazma gibi grup projeleri ile anlatmalarını sağlamak.

Durumu ve gerçekleri daha iyi anlama:

- Olayla ilgili neler biliyoruz? (Söylentilere karşı doğru bilgiler)
- Gazete yazıları, panolar, anı köşeleri

Baş etme becerilerini fark etme:

- Sana ne yardımcı oldu? Sana kim yardımcı oldu? Böyle bir olay bir daha olsa yanında kim olsun isterdin? gibi paylaşımlar.

Bu ve benzer çalışmalar aynı zamanda risk altındaki öğrencilerin de fark edilmesine ve profesyonel yardım için yönlendirilmesine yarayabilir (davranışsal değişiklikler, anksiyete reaksiyonları, içe kapanma vb.).

3-Üçüncü derece müdahale

* Öğrencinin ve etkilenmiş olan çevresinin belirli aralıklarla takibi yapılır.

C- TÜM OKULU KAPSAYAN OLAYLAR

1-Temel Müdahale:

Bir okulda kriz yaşandığında oluşan paniğin önlenmesinde önemli bir adım, mevcut düzenin devam edebileceği ve nedeni ne olursa olsun, krizle başa çıkılabileceği mesajının verilmesi ve güven tazelenmesidir.

Krizle baş edebilmenin yoluysa “Kriz Yönetimi ve Krize Müdahale”nin planlı bir şekilde yapılmasıdır. Bu, özellikle okulun birkaç veya tüm birimlerini etkileyen krizlerde sadece psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisinin katılımı ile değil, tüm okul birimlerinden oluşan kriz müdahale ekibinin kurulması ile ve önceden planları yaparak gerçekleştirilir. Kriz olayları genellikle beklenmedik, öngörülemez ve farklı şekillerde gerçekleşir. Hiçbir okul, olabilecek her şey için tam olarak hazırlanamaz ancak iyi planlama, bir kriz olduğunda hızlı, koordineli ve etkili bir müdahaleyi kolaylaştıracaktır.

- “Kriz Müdahale Ekibi”nin oluşturulması önceliklidir.
- Okulda olabilecek genel ve özel kriz durumlarını belirleyerek her bir durum için hazırlık ve plan yapılmalıdır.
- Her bir kriz durumu için atılacak adımlar önceden planlanmalıdır.
- Her bir kriz durumu için kriz olduktan sonra olumsuz etkisini en aza indirecek adımların belirlenmelidir. (İkinci derecede müdahale için hazırlık)
- Travmatik olayın mağdurlarına uzun süreli destek verilmesi için atılacak adımların belirlenmelidir. (Üçüncü derecede müdahale)
- Bu ekip kriz durumu olmasını beklemeden belirli aralıklarla toplanarak hazırlıklarını sürdürmelidir.
- Tüm okulun bu krize müdahale planlarından haberdar olması önemlidir. Bu nedenle Kriz müdahale ekibinin zaman zaman tüm okul eğitim ve bilgiler vermesi gereklidir.
- Plan öngörülü ve aktif olmalıdır.
- Toplumun desteğini ve katılımını sağlamalıdır.
- Plan her çeşit kriz durumunu içerebilmelidir.
- Adım adım detaylar belirtilmelidir ancak aynı zamanda yapılması gereken her şeyi içermeyebileceği de akılda tutulmalı, esnek olmalı, ani çıkan durumlar da olabileceği, işlerin tahmin edildiği gibi yürümeyeceği de hesaba katılmalıdır.
- Plan ve organizasyon yapıldıktan sonra ilgili kişiler tarafından gözden geçirilip uygunluğu konusunda hem fikir olunmalıdır.
- Kriz durumları dışında da eğitimler sürmeli, ekip zaman zaman toplanmalı ve diğer kişilerle ilişkiler kurmalı tatbikatlar ve tahliyeler yapılmalıdır. (Yangın ve afetler vb.)

Bu planlamada işe yarayabilecek birkaç örnek soru:

- Kriz anında kim ne yapacak? Her üyenin görevi ne olacak?
- İletişim merkezi ve psikolojik yardım mekanı nerede olacak?
- Eğitimlerin hangi gruplara yapılacağı, içeriği ve zamanlaması nasıl olmalı?
- Kriz sırasında haberdar edilecek kurumlar hangileri olacak? Destek istenecek kurumların listesi nedir?
- Olay sırasında kim haberdar edilecek?

- Kim ikinci sorumlu olacak?
- Bilgi ve olay nasıl, kim tarafından doğrulanacak?
- Bilgi ailelere nasıl iletilecek?
- Okul personeli kim tarafından, nasıl haberdar edilecek?
- Telefon zinciri gerekli mi?
- Kriz müdahale ekibi ne zaman, nasıl toplanacak?
- Öğrencilerle ve öğretmenlerle hangi bilgiler paylaşılacak?
- Öğrenciler kim tarafından ve nasıl haberdar edilecek?
- Ailenin özel yaşamı nasıl korunacak?
- Öğrenci, öğretmen ve diğer çalışanlar için kriz merkezi olacak mı? Bu merkezden hangi saatlerde kim sorumlu olacak?
 - Kriz merkezine gelecek öğrenciler nasıl belirlenecek? Öğretmenlere öğrencileri belirlemeleri için bilgi verilecek mi?
 - Toplumsal kaynaklar nasıl kullanılacak?
 - İlk gün ve sonraki günlerde neler yapılacak?

2-İkinci Derece Müdahale

- Olay olduğunda kriz müdahale planına göre kriz ekibi devreye girmelidir.
- Okulu güvenli bir hale getirecek adımlar atılmalı, herkesin güvenliğinin sağlanmalıdır.
- Önceden hazırlanmış kriz planı takip edilmelidir.
 - Bu konuya iki şekilde bakılmalıdır:
 - Genel olarak yapılması gerekenler
 - Yaşanan krize göre yapılması gerekenler
- Tüm kadronun duygu ve tepkilerini paylaşacakları fırsatlar yaratılmalıdır.
- Olaylar hakkında bilgi toplanmalıdır.
- Dışardan yapılacak müdahalelere hazırlıklı olunmalıdır.
- Olaylar üst makamlara (İl Milli Eğitim yetkililerine) duyurulmalıdır.
- Olaylar okul personeline Telefon Zinciri veya Çağrı Ağacı/İletişim Ağı aracılığıyla duyurulmalıdır.
- Okulun boşaltılıp boşaltılmayacağına karar verilmelidir.
- Olaylar öğrencilere toplu duyurula/sınıfta küçük gruplarda duyurular aracılığıyla duyurulmalıdır.
- Olaylar velilere duyurulmalıdır.
- Olası medya ilişkisine hazırlıklı olunmalıdır.
- Acil Durum Yönetim Merkezi kurulmalıdır.
- Polis, itfaiye veya sağlık personeli, yaralılar, okula gelen ana babalar vb. için alanlar belirlenmelidir.
- Kriz durumu için önceden hazırlanmış materyaller devreye sokulmalıdır.
- Yaşanan olayları gözden geçirmek doğru olmayan bilgileri ayıklamak gereklidir.
- Öğrencilerin yaşayabileceği duyguları belirlemek ve öğretmenler bilgilendirmek gereklidir.
- Üzgün ve etkilenmiş olan öğrencilere ve okul kadrosuna rehberlik hizmeti verilmelidir. Öğretmenleri üzüntü, kızgınlık vb. duyguları ifade etmelerine izin vermeleri için cesaretlendirmek gereklidir.
- Tepkilerin kabul edilebilir, normal olan boyutları vurgulanmalıdır.

3-Üçüncü Derece Müdahale

- Rutin yaşam, güvenlik hissi sağlayacağı için olayın ağırlığına göre birkaç gün içinde veya en kısa sürede normal sürece dönmelidir.
- Ertesi gün okul kadrosu ile toplantı yaparak süreç gözden geçirilmelidir.
- En fazla etkilenen öğrenci, çalışan ve velileri belirlemek, etkilenenler için psikolojik destek çalışmalarını sürdürmek gereklidir. Süreli danışmanlık desteği organize edilmeli ve yer ve zamanı öğrencilere duyurulmalıdır.
- Ek kaynak ihtiyaçları belirlenmelidir.
- Başarılanları ve çözüm gerektiren konuları gözden geçirmek, bir dahaki sefere değiştirilecek yaklaşımları belirlemek gereklidir.
- Okul kriz müdahale planını daha iyi hale getirmek için düzeltmeler yapmak gereklidir.
- Yan etkiler ve geri tepmeler konusunda uyanık olmak, risk kategorisinde olanları kontrol etmek gereklidir. Yönlendirme ve destekler yapmak, bazı durumlarda anma aktiviteleri düzenlemek gerekebilir.
- Okul dışından irtibat kurulmuş kaynaklara ve kişilere, okul içinde görev alan ve destekleyenlere teşekkür mektupları yazmak gerekebilir.
- Birkaç gün boyunca gün başlamadan toplantı yapmak, durumu güncelleştirmek, yapılanları ve yapılacakları gözden geçirmek gerekir.
- Yaşanmış olan travmatik olayların yıl dönümleri yoğun duygu ve tepkileri tetikleyebilir. Pek çok öğrenci ve öğretmen okulda yaşanan bir krizin yıldönümü yaklaştığında duygu veya davranışlarında çok az değişiklik gösterecek veya hiç göstermeyecektir. Ancak bazıları üzüntü, kaygı, korku, öfke veya keder gibi duyguları yeniden yaşayabilir, agresif ve yıkıcı davranışlar, düşük konsantrasyon, dengesizlik, hassasiyet ve geri çekilme gibi semptomlar görülebilir. Bu nedenle öğrencilerin ve okul çalışanlarının tepkilerine karşı dikkatli olmak, desteğe ihtiyacı olan kişileri fark ederek uygun şekilde yönlendirmek önemli olacaktır.

Her kriz durumu için kriz müdahale kontrol listesi hazırlamak ve kriz durumunda bu listeyi de göz önünde bulundurmak karışıklığı önleyecektir.

Burada belirtilenler genel olarak ele alınması gereken durumlardır. Her kriz durumu için her okula uyan tek bir liste geliştirmek mümkün değildir. Bu kontrol listeleri her okulun durumu ve imkanlarına göre yapılmalıdır.

Bazı kriz durumlarının kontrol listesi örnekleri:

İNTİHARA İLİŞKİN OKULDA YAPILABİLECEKLER

OKUL İDARECİLERİ (MÜDÜR VE MÜDÜR YARDIMCILARI) İÇİN

İNTİHARI ÖNLEYİCİ ÇALIŞMALAR	İNTİHARDAN SONRA YAPILMASI GEREKENLER
<ul style="list-style-type: none">Herhangi bir olay beklenmeden okul personeli eğitilir.Okul psikolojik destek ekibi (ODE) kurulur. Ekte, müdür, öğretmen, doktor, psikolojik danışman, okul aile birliğinden görevliler bulunur.Psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisinin veli ve öğretmenlere yapacakları hizmet içi eğitimler desteklenir ve zaman ayrılır.MEB-RAM Acil Durum Psikolojik Destek ekiplerinden (APDE) destek alır.	<ul style="list-style-type: none">Bir kriz yürütme kurulu oluşturulur. Bu kurul idare, psikolojik danışmanlar ve okul doktorundan/hemşiresinden oluşur ve haberlerin tek yerden yayılmasını sağlar. Medya ve ailelerle ilişkiler konusunda ve diğer yapılacaklar konusunda ilk karar ve uygulama organıdır.Müdür ya da yetki verilmiş kişi olay hakkında yazılı/sözlü konuşma hazırlar. Olayı takip eden ilk saatlerde duyuru ve haberler tek kaynaktan yayılır. Öğrenci, veli, öğretmen diğer okul çalışanları ve medya için olayı anlatan bilgi hazırlanır. Olay hakkında bilginin tek elden verilmesi yararlıdır.Okulun içinde telefon zinciri oluşturulur.Özendirici olmamak için, olaydaki kişilere kahramanmışçasına davranılmaz.İsteyenlerin kendi olanaklarıyla cenazeye gitmesine izin verilebilirÜç günden sonra yaşamın normale dönmesi için çaba harcanır.Olayın etkisinin devam ettiği günlerde her günün sonunda toplanıp durum değerlendirmesi yapılır, planlar gözden geçirilir.MEB-RAM Acil Durum Psikolojik Destek Ekipleri'nden yardım ve destek alınır. (Kriz sırasında herkesin şokta ve kararsız olduğu varsayımıyla, dışardan gelecek profesyonel yardım ve yönlendirmenin etkisi olumlu olacaktır.)

PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK VE REHBERLİK SERVİSİ İÇİN

İNTİHARI ÖNLEYİCİ ÇALIŞMALAR	İNTİHARDAN SONRA YAPILMASI GEREKENLER
<ul style="list-style-type: none">• PDR çalışmalarında öğrencilere stresli durumlarda sağlıklı baş etme yöntemleri öğretilir.• Öğrencileri dinlemek, anlamak önemlidir.• Riskler ve ipuçları değerlendirilir.• Öğretmenlere intiharlar ve risk altında olabilecek öğrenciler hakkında bilgi verilir.• İntihar riski olan öğrencilerle neler yapabilecekleri, nasıl konuşacakları anlatılır. Psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisine yönlendirmeleri söylenir, intihar ipuçlarından haberdar olmaları sağlanır.• Zaman zaman öğretmenlerle öğrenciler hakkında bilgi alışverişi yapılır.• Değişim gösteren, ciddi ruhsal sorunlar yaşadığı belirlenen öğrencilerin ailelerine ulaşmaya çalışılır ve profesyonel yardım almaları önerilir. Eğer öğrenci ciddi intihar riski taşıyorsa, idare uyarılır, aile ya da sorumlu kişi gelene kadar güvenlik sağlanır.• Aile talep etmeksizin nereden yardım alabileceği konusunda yol gösterilir.• Mümkünse aile-doktor-okul üçgeninde iş birliği yapılır.• Gerekirse aileye yardım almaları yazılı olarak bildirilir.• Yapılan tüm çalışmalar raporlanır.	<ul style="list-style-type: none">• Başvurulabilecek yardım kaynaklarının listesi yapılır. Risk grupları, yardım ve destek alması gereken öğrenciler belirlenir:<ul style="list-style-type: none">• Acilen görülmesi gerekenler. (Ciddi ruhsal rahatsızlık geçirmiş/geçirmekte olanlar)• Daha az ciddi durumda olan ancak takip edilmesi gerekenler. (Olaydan etkilenen arkadaş grupları vb.)• Orta düzeyde problem yaşayan ve gözlenmesi gerekenler• Öğrencinin arkadaşları ile görüşmeler yapılır, duyguların açığa çıkmasına destek olunur. Arkadaşlarının aileleri ile de konuşulur.• Öğrencilerle duyguları paylaşmak, farkındalık (<i>Mindfulness</i>) teknikleri, yakın arkadaşlarla vakit geçirmek, keyifsizlik, umutsuzluk, çaresizlik gibi duygular hissedince yardım ve destek istemeyi öğrenmek, duyguları ve düşünceleri yazmak, meditasyon, nefes egzersizleri, spor yapmak, hobi edinmek gibi sağlıklı baş etme yöntemleri konuşulur.• Öğrenci destek grubu: Bu risk grubunda olan öğrencilerle grup çalışması yaparak onların duygularını boşaltması, acıyla baş etmeleri, kendilerinin ve başkalarının yaşamlarını korumaları için yapılacaklar anlatılır. Stresli ve zor durumlarla baş etmenin etkin yolları anlatılır.• Bu görüşmelerde ciddi intihar riski taşıdığı belirlenen öğrenciler için okul idaresi uyarılır. Yapılacaklar için birlikte karar alınır.• Takip çalışmaları yapılır. Risk grubundaki öğrenci ve ailesi takip edilir.• Öğretim kadrosunun eğitimi: Duyguların paylaşılması destek eğitimi ve planlama.• Öğretmenler de etkilendiği için dışardan gelecek uzmanlar aracılığı ile duyguların paylaşılmasını sağlayacak psikolojik destek çalışmaları yapılır. Etkilenen ve daha fazla yardım almak isteyenler yönlendirilir.• Ailelerle toplantılar yapılır, evde yapacakları konusunda bilgi aktarımı sağlanır.

ÖĞRETMENLER –VELİLER – MEDYA İÇİN

	İNTİHARI ÖNLEYİCİ ÇALIŞMALAR	İNTİHARDAN SONRA YAPILMASI GEREKENLER
ÖĞRETMENLER İÇİN	<ul style="list-style-type: none"> • Öğrencileri tanıma, ilişkileri güçlendirme: Psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisi ile iş birliği içinde çalışma yapılır. • Değişim gösteren ciddi ruhsal sorunlar yaşadığı belirlenen öğrenciler psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisine bildirilir. • Kriz durumu varsa, sorumlu kişi gelene kadar güvenliği sağlanır. • Öğrencilerin sağlığı ve iyiliği ile ilgilenildiği yalnızca sözle değil, davranışlarla da anlatılır. • Öğretmen kendisiyle sorunlarını paylaşmak isteyen öğrencilerle açık olur. Nasihat vermek yerine öğrenciyi dinler. Sınırların aşıldığı durumlarda, onu ilgili kimseye yönlendirir. • İntihar edeceğini söyleyen öğrencilere bu sırrı saklayacağı konusunda söz vermez. Onun yaşamının her şeyden daha önemli olduğunu söyleyip bilgiyi okulla paylaşır. 	<ul style="list-style-type: none"> • İdare ve psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisine yardımcı olunur. • Etkilenen öğrencilerin belirlenmesinde yardımcı olunur. • Derslerde öğrencilerle konuyu konuşmaktan kaçınılmaz. Ancak nasıl konuşacağı konusunda psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisinden destek alır.
VELİLER İÇİN	<ul style="list-style-type: none"> • Çocuğunu tanıması, ebeveynden ayrı bir varlık, kişi olduğunu bilmesi: <ul style="list-style-type: none"> • Çocuğun kişiliğinin kabul edildiğini bilmesi onun kimlik algısını güçlendirir. • Yaş grubunun özellikleri hakkında bilgilendirilir. 	<ul style="list-style-type: none"> • Okulla iş birliği yapılır. • Çocukla olay ve nasıl etkilendiği çekinmeden açıklıkla konuşulur. • Yaşadığı çelişkili duygulara kabul gösterilir. Dinlenir.

	<ul style="list-style-type: none">• Okulla iş birliği yapar, psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisi ve öğretmenleri ile yakından ilişki kurar.• Olumlu ve olumsuz gelişmeleri okulla paylaşır.• Disiplin adı altında baskı yapmaz. Çocuğun haklarına saygılı olur.• Çocuğa ailenin önemli bir bireyi olduğu hissettirilir, ailenin tarihinde yaşanan zorluklar ve güçlü yanlar paylaşılır.• Problemlerin ve olumsuz duyguların kalıcı olmadığını, o an için acı verici olduğunu öğrencinin bilmesine yardımcı olur.	<ul style="list-style-type: none">• Acil bir durumla ilgili bilgi edinildiğinde bu uzmanla ve okulla paylaşılır.
MEDYA İÇİN	<ul style="list-style-type: none">• İntihar durumlarında medyanın rolü konusunda bilgilendirme ve eğitim sağlanır.	<ul style="list-style-type: none">• Aile ve öğrencinin özel hayatı korunur.<ul style="list-style-type: none">• Yanlış veya abartılı haberin intiharı özendirici olacağını bilerek hareket edilir.• Okulun ve öğrencilerin güvenliği ve mahremiyeti gözetilerek medyaya yardımcı olunur.

.....LİSESİ

KRİZ DURUMLARINDA TAKİP EDİLECEK PROSEDÜR-İNTİHAR TEHDİDİ

Tehditler ciddi olarak ele alınıp psikolojik danışmanlık rehberlik servisine rapor edilir.

Psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisi bilgiyi idareyle paylaşır.

Psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisi krizin düzeyini ve ciddiyet boyutunu değerlendirir.

Okulun ilgili psikolojik danışmanı öğrenciyle acil görüşme yapar. Eğer öğrenci kendine zarar verme konusunda önemli bir tehlike içinde ise öğrenci yalnız bırakılmaz.

Okulun psikolojik danışmanı diğer danışmanlara da danışarak alınacak kararlar için destek alır. (Gerekirse okul dışından bir uzmana da danışılabilir.)

İzlenimleri, tavsiyeleri ve yardım alınacak kaynakları paylaşmak için aile ile bağlantı kurulur. Okul yönetimi veli toplantısına katılabilir.

Gerekli ilgi ve düzenlemeleri temin etmek için psikolojik danışman, aile ile çalışır.

Öğretmenlerle ve diğer ilgili kişilerle bilgiyi paylaşmak ve bağlantı kurmak için veliden izin alınır.

Danışmanlar, öğretmenlere gerekli bilgiyi ve desteği verirler. Gerekirse öğrencinin yakın arkadaşları da takip edilir.

Öğrenciyi takip etme süreci organize edilir ve psikiyatristle bağlantı kurulur.

Öğrenci bilgi dosyası için psikolojik danışmanlar tarafından rapor yazılır.

* Bu genel bir yöntemdir. Her durumun kendine has özelliğinden dolayı bu yöntemin uygulaması durumdan duruma değişebilir.

OKULDA ZORBALIK VAKALARININ ELE ALINMASI

Zorbalık kasıtlı olarak bir veya daha fazla kişi tarafından arada güç dengesizliği bulunan aynı kişiye yönelik yapılan incitici davranışlardır.

Lise dönemi öğrencilerin ön ergenlik ve ergenlik dönemini kapsamaması nedeniyle bilişsel, duygusal, sosyal ve cinsel gelişimin ön planda olduğu bir dönemdir. Öğrenciler ergenlik dönemiyle beraber akranları arasındaki sosyal ilişkilerin detaylarının daha fazla farkına vardıkça, zorbalık ilkökullerinde görülen doğrudan sözel veya fiziksel zorbalık biçimlerinden daha zor fark edilen ilişki zorbalığına ve cinsel zorbalığa kayabilir. Bu tür zorbalık davranışlarının mağduru olmak, duygusal sağlığın üzerinde yıkıcı bir etkiye neden olabileceği gibi okul ortamında başkalarının üzerinde de olumsuz etkilere neden olabilir. (Merrell, Buchanan & Tran, 2006; Young, Boye & Nelson, 2006; Pellegrini, 2002, Smokowski & Kopasz, 2005)

Zorbalık herhangi bir ortamda herhangi bir öğrencinin başına gelebilir. Ancak çoğu durumda çeşitli konularda farklı olan öğrencilerin akranlarından daha fazla zorbalık yaşama olasılığı yüksektir.

Zorbalık Davranışları doğrudan ya da dolaylı olarak yapılan saldırganlık eylemleridir. Zorbalık davranışı, doğrudan fiziksel (vurma, tekme atma, itme), veya sözlü (alay etme, aşağılama, isim takma) saldırganlık veya başkaları hakkında konuşma veya başkalarını dışlamaya odaklanan dolaylı sözel davranışlar (dedikodu, yanlış hikayeler yayma, gruptan dışlama) olarak tanımlanabilir. Dolaylı zorbalık, bazen ilişki zorbalık olarak adlandırılır çünkü bu davranışlar, mağdura kişilerarası ve sosyal olarak zarar verme gibi belirgin bir amaca sahiptir. Cinsel zorbalık, uygunsuz ve istenmeyen dokunma ve/veya cinsel yorumlar yoluyla ifade edilen doğrudan bir zorbalık türüdür.

- **Fiziksel Zorbalık:** Vurmak, yumruklamak, tekmelemek, itmek, eşyasını saklamak veya zarar vermek vb.
- **Sözel Zorbalık:** Alay etmek, isim takmak, aşağılamak, tehdit etmek vb.
- **İlişki Zorbalık:** Kişi hakkında hikayeler veya söylentiler yaymak, çeşitli jestlerle kasıtlı olarak gruptan dışlamak, sindirmek
- **Siber Zorbalık:** Telefon ve/veya bilgisayarla aşağılayıcı mesajlar göndermek, online ortamda rahatsız edici fotoğraflar paylaşmak, söylentiler yaymak

Akranlar arasında yaşanan kavgalar fiziksel şiddet içerse dahi eşitler arasındaysa ve bir sefer yapıldıysa önemsenmesi ve önlem alınması gereken bir sorundur ancak zorbalık kapsamında değerlendirilmez.

Zorbalık davranışını diğer saldırılardan ayıran en önemli özellikler:

- Kasıtlı olarak aynı kişiye yönelmesi
- Tekrarlanan davranışları kapsamaması
- Güç dengesizliğinin olmasıdır.

Zorbalık yapan öğrencilerin sık rastlanan özellikleri:

- Empati kurmada zorluk
- Kurallara uymamak
- Yaşıtlarına kıyasla daha fazla şiddet içeren davranışlara meyilli olmak
- Şiddeti ya da daha zayıf birisine acı çektirmeyi bir eğlence biçimi ve ihtiyaçları karşılamanın iyi bir yolu olarak görmek
- Dürtüsellik, kolay öfkelenmek ve öfke kontrolünde zorlanmak
- Davranışlarının nedenleri için karşısındakini suçlamak
- Otoriteye karşı çıkmak/saygısızlık
- Fiziksel olarak akranlarından daha güçlü olmak (daha çok erkek öğrenciler için)
- Akranları arasında popüler olarak algılanmak (daha çok kız öğrenciler için)

• **Zorbalık davranışlarının nedenleri:**

Zorbalık yapmanın tek bir nedeni yoktur. Anksiyete ve çeşitli davranış bozukluğu gibi ruh sağlığı sorunları; yaşanan bazı travmatik olaylar, aile ilişkiler gibi birçok faktör zorbalık davranışlarına neden olabilir.

Araştırmalar bazı faktörlerin öğrencinin zorbalık yapma riskini arttırdığını göstermiştir.

- Ebeveynin ilgisiz olması, evde olmaması, genellikle yorgun olması, kayıtsız olması gibi faktörler sıcak ve yakın ilişki eksikliğine ve denetim ve gözetimin yetersizliğine neden olabilir.
- Kuralların çok az olması, sınır koyulmaması, aşırı izin verici ebeveynler çocuk ve gencin uygun olmayan bazı davranışları normal bulmasına, hak sahibi olduğunu düşünmesine neden olabilir.
- Ebeveynin sert yaptırımları, fiziksel şiddet uygulaması
- Zorbalığın aile ortamında da yaşandığına tanık olmak, kardeşleri tarafından zorbalığa uğramak
- Okul ortamında kuralların karmaşık ve çatışma içinde olması, öğrencilerin öğretileri yanı sıra eğitimlerine özen gösterilmemesi, bu konudaki programların ve çalışmaların yetersizliği de zorbalığa yatkınlığı olan öğrencilerin bu davranışları sergilemesi için ortam hazırlar.

Zorbalığa uğrayan (mağdur olan) öğrencilerin sık rastlanan özellikleri:

- Karakteristik özellikler açısından iki tür mağdurdan söz edilebilir:
Pasif Mağdur: Sessiz hassas, kendine güvensiz, fiziksel olarak zayıf, kaygılı, içine kapalı, itaatkar, pasif, sık ağlama eğiliminde olma, depresyon ve bedensel stres semptomları olan öğrenciler
“Kışkırtıcı” Mağdur: Hiperaktif, huzursuz, konsantre olmada zorluk çeken, yaşına uygun sosyal iletişim becerilerinin gelişiminde eksikler gözlenen, hakarete veya saldırıya uğradıklarında tam olarak ne yapacağını doğru kestiremeyen, genellikle sosyal olarak uygun olmayan şekilde ve aslında çaresizce karşılık veren öğrenciler
- Fiziksel olarak diğer öğrencilerden farklı olmak
- Özel ihtiyaçları ve öğrenme gücü olan öğrenciler
- Aşırı korunmuş, baş etme becerilerinin gelişmesine yeterince izin verilmemiş öğrenciler

Zorbalığa uğrayan öğrenciler bu özellikleri nedeniyle “farklı” olarak algılandıkları için zorbalığa maruz kalmadan önce de akranları tarafından dışlanabilirler ve sosyal ortamdan uzak kalırlar.

Zorba ve mağdur ilişkisi sadece ikili bir ilişki değildir, bu süreçte zorbalık davranışlarını izleyenlere de sıklıkla rastlanır. İzleyenlerin bir kısmı kendilerini güçlü hissettirdiği için zorbaya taraf olmak isteyebilirler ve zorbalık onları da eğlendirir. Bir kısmı da tepkilerini gösterirlerse mağdur olmaktan çekindikleri için zorbanın yanında yer alırlar. Bu gruptaki öğrenciler zaman zaman hem mağdurun hem de zorbanın yaşadığı duygulara ve sonuçlar benzer durumlar ve sorunlar yaşayabilir.

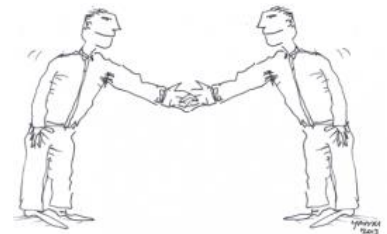
Sınıf ortamı, öğretmenlere akran grupları içinde zorbalık durumu ortaya çıktığında gözlem yapma ve müdahale etme fırsatları sunar. Daha da önemlisi, öğretmenler sınıflarını zorbalığı caydıracak, olumlu sosyal davranışları teşvik edecek şekilde yapılandırabilirler. Bunun için öğretmenlerin zorbalığın çeşitleri ve sonuçları hakkında bilgilendirilmeleri büyük önem taşır.

Zorbalığın Etkileri

<i>Mağdur üzerindeki kısa süreli olası etkiler:</i>	<i>Zorba üzerindeki kısa süreli olası etkiler</i>
<ul style="list-style-type: none"> Okul başarısında düşüş Okula gitmek istememe, okuldan kaçma Yaşlıları yaklaştığında gerginleşme, Kabus görme Utaç, yalnızlık hissi Güven kaybı, artan korku ve endişe duyguları Uyku bozukluğu, yeme alışkanlığında değişiklikler Yatak ıslatma Psikosomatik semptomlar Depresiflik, çökkünlük 	<ul style="list-style-type: none"> Düşük okul başarısı Sosyal ilişkileri sürdürmede zorluk Öfke kontrolünde zorluk
<i>Mağdur üzerinde uzun süreli olası etkiler</i>	<i>Zorba üzerindeki uzun süreli olası etkiler</i>
<ul style="list-style-type: none"> Kronik depresyon İntihar düşünceleri ve intihar girişimi riskinde artış Anksiyete bozuklukları Genel sağlıkta olumsuzluklar Travma sonrası stres bozukluğu semptomları Madde bağımlılığı Güvene dayalı ilişkiler kurmada zorluk 	<ul style="list-style-type: none"> Şiddet ve istismar davranışlarına yatkınlık Antisosyal davranış riski Madde bağımlılığı İş yaşamında başarısızlık Çatışma çözmede zorlanma Ruh sağlığı bozuklukları

Zorbalık okul ortamında:

- Okul ortamının sosyal duygusal iklimini bozar.
- Öğrencilerin akademik ve sosyal yaşamlarını olumsuz etkiler.
- Uzun süreli etkileri olursa psikolojik travmalara neden olabilir.
- Aşırı durumlarda şiddete ve kendine zarar vermeye yol açabilir.
- Eğitim kadrosuna zor anlar yaşatır.
- Öğrenme ortamını sabote eder.

NE YAPMALI?

Okul ortamında yapılabilecek çalışmalar önleyici çalışmalar, olay sırasında yapılacak çalışmalar, olay sonrasında yapılacak çalışmalar olarak ele alınabilir. Genelde zorbalık davranışlarının ortaya çıkması uzun zaman alır. Zorbalık vakalarını en aza indirmek için önleyici çalışmalara ağırlık vermek gerekir.

Önleyici Çalışmalar	<ul style="list-style-type: none"> • Psikolojik danışmanların zorbalığı çeşitli biçimleri ile tanımaları, zorbalık yapanın, gözleyenlerin ve mağdurların danışmanların yaşamlarında ortaya çıkabilecek etkilerini bilmeleri • Zorbalığın doğası, yaygınlığı ve etkileri hakkında öğrencileri, öğretmenleri, okul çalışanlarını ve ebeveynleri bilgilendirmek, okul ekibinin ve velilerin uygun davranışları modellemesi • Okul idaresi ile iş birliği yaparak her türlü zorbalık davranışını ele alan, anında, sürekli ve tutarlı yanıt vermeyi kolaylaştıran politika ve prosedürler geliştirmek ve uygulamak • Okul güvenliğini bozan sorunları düzenli olarak ele almak • Çatışma çözme yöntemleri konusunda programlar uygulamak • Okul kurallarının tüm öğrenciler tarafından tanınmasını sağlamak, öğrencilere, okul çalışanlarına ve velilere neyin kabul edilir neyin kabul edilemez davranışlar olduğunu bildirmek, uygunsuz davranışlarda bulunanlar için sonuçları tanımlayan, iyileştirici olmayı hedefleyen bir çerçeve oluşturmak • Okulun zorbalıkla mücadele politikalarını destekleyen sınıf kurallarının geliştirilmesi, uygulanması • Öğrencilerin sosyal ve duygusal becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmak, sosyal ve duygusal beceriler kazanmaları ve sorumlu karar vermelerini destekleyen programlar yapmak, akran desteği programları uygulamak
Zorbalık Davranışı Oluştuğunda Yapılacak Çalışmalar	<ul style="list-style-type: none"> • Olay sırasında tüm öğrencilerin güvenliğini sağlamak • Acil müdahale ve uzun vadeli takip zorbalığın etkilerini azaltmaya yardımcı olabilir, mağdurun zorba tarafından tekrar hedef alınma olasılığının ne olduğunu anlamak • Okulun diğer birimleri ile, özellikle olaya dahil olan öğrencilerin öğretmenleri ile iş birliği yapmak. • Zorbalık yapan öğrenci ile bireysel görüşme yaparak davranışının kaynakları üzerinde çalışmak ve empati becerisini artırıcı etkinliklere yer vermek. • Gerekirse öğrencilere okul dışında öfke yönetimi veya sosyal beceri geliştirme gibi destekleri içeren ek terapötik müdahale önermek • Her iki tarafın da ailelerini bilgilendirmek, iletişim halinde olmak, görüşmeler yapmak • Yaşanan zorbalığın hukuki boyutu hakkında bilgi sahibi olmak, okulu ve aileleri bilgilendirmek, gerekli müdahaleler konusunda okul idaresi ile çalışmak
Zorbalık Davranışının Sonrasında Yapılacak Çalışmalar	<ul style="list-style-type: none"> • Zorbalık yapan ve mağdur olan öğrenciler ile uzun süre görüşmelere devam ederek durumu takip etmeyi sürdürmek • Öğrencilerin aileleri ile iletişimi sürdürmek • Olumlu yönde değişen davranışları desteklemek ve pekiştirmek • Okul ekibinin eğitimlerine devam etmek • Bu konuda alandaki yenilikleri, araştırmaları ve programları araştırmak ve uygulamak

OKULDA İSTİSMAR VAKALARININ ELE ALINMASI⁷

Okullarda çözümü en zor olan vakalar cinsel istismar vakalarıdır. Neden?

Dünya Sağlık Örgütü çalışmalarından elde edilen veriler doğrultusunda;

Çocuk istismarları içinde tespit edilmesi en zor olan, karmaşık nedenlere dayanan fiziksel, psikolojik ve sosyal açıdan ağır sonuçları olan problemlerdir. Cinsel istismar, bireyin kendi cinsel tatminine yönelik olarak çocuğa yönelttiği temas içeren ve temas içermeyen her türlü eylem olarak kabul edilir. Cinsel istismarın tanımı daha açık ve daha nettir.

- İstismar vakalarında, istismara uğramış kişiler genelde kendileri dile getiremezler (davranış değişikliği, uyuşturucu kullanımı, yaşına uygun olmayan cinsel davranışlar, suça yatkınlık, evden kaçma, başarısızlık, test ve envanter değerlendirmeleri, kendini ele veren davranışlar, arkadaşları vb.).
- Sosyo-ekonomik yapısı düşük aile yapısında daha çok görülür. (kadına bakış açısı, çarpık dini inançlar, ahlaki erozyon, bölgesel ve kültürel algılar vb.)
- İstismara uğrayan mağdurların duyguları: öfke, nefret, güvensizlik, benlik saygısı düşük, başarısızlık, öfke patlamaları, tekrarlayıcı ve rahatsız edici düşünceler, kâbuslar vb.
- İntihar düşüncesi ve eyleme dönüştürme davranışı görülür.
- Çözümü çok zordur. (tehdit, korkutma, sindirme, ret etme, çarpık namus anlayışı, cinsellikle ilgili değer yargısı vb.)
- İstismarcılar genellikle tanıdaktır. (aile içi bireyler, akrabalar, komşular vb.)
- İstismar sadece kız çocuklarına yönelik değildir.

İstismara maruz kalan bir öğrencinin ifadeleri;

“İşte o gece korkmuştum. Şimdi korku nedir bilmediğime bakmayın, o gece çok korkmuştum. Korkmamayı o geceden sonra öğrendim. Karanlıktan, kötü adamlardan, hilelerden, yalandan, dayaktan, incitilmekten, aşağılanmaktan korkmamayı ondan sonra öğrendim. Ben korkmamayı adı “baba” olan adamdan öğrendim, adı “aile” olan mekânda öğrendim. Korkmamayı kapının arkasında sabahladığım gecelerde, öksürük ve ayak seslerinde, içki kokusunda öğrendim. Adı “anne” olan kadının görmesi gerekenleri görmemezlikten geldiğinde, çığlıklarımı duymazdan geldiğinde öğrendim. Korkmamanın alasını, o gece korku dolu bakışlarımdan öğrendim.”

Aykırılıklarla dolu davranışlar gösterip toplumun dikkatini çekerek bir tutam değer görebileceğimi zannettim. Bir duyan olur ümidiyle “ben de varım” diye haykıran davranışlarla varlık mücadelesini kazanabileceğimi sandım. Yıllarca dünyadaki bütün kötülüklerin, sellerin, yangınların, bulaşıcı hastalıkların nedeni benmişim diye hissederek yaşadım.

⁷ Bu bölüm SSAL PDR servisi tarafından yazılmıştır.

Bilişsel sakarlıklarım vardır. Akıl yürütme, doğru karar verme, problem çözme, gibi bilişsel becerilerde başarılı olamıyorum. Ulaşmak istediğim bir hedefim yoktur. Geleceğe dair hiçbir umudum yoktur, hayallerim yoktur. Umut etmeyi hayal kurmayı yasaklamıştım kendime.

Geçmiş yaşantımdan öğrendiğim kirli, çarpık, karmaşık, irinli, kötü kokulu bilgiler başkalarına güven duymamı engelledi, insanların "kötü ve güvenilmez olduğu" na koşullandırdı. Sonraki yaşamıma da transfer ederek "bütün insanlar kötü ve güvenilmez" olduğu inancını oluşturdu. Süreç içerisinde insanlara yönelik algım dikenli düşüncelere dönüştü, yüreğime saplandı, acıttı ve kanattı.

Duygularım iyileşmiyordu. İçlerinden en ağır hasta olanı ise "sevgiydi". En büyük darbeyi ve hasarı "sevgi" almıştı. Birileri tarafından sevimekten ödüm kopar. Sevgiyi çağrıştıracak her söze dış biler, her davranışa dirsek gösteririm çünkü benim için sevgi demek tenhada pusu kuran kötülük demektir. Sevilmek demek suçluluk demektir. Dışı pembe içi karanlık dolu bakışlar demektir.

Beni diğerlerinden farklı kılan şey herkesin kalbinin bulunduğu yerde benim patlamaya hazır cephaneliğin olmasıydı. Acımasız olmayı seviyordum. Vicdanım yoktu. Kişiliğim kötülük üzerine kurgulanmıştı, adeta kötülük benim besin kaynağım, duygularımın yakıtı, zevk aldığım hobimdi. Mekaniktim. Vidalardan, kablolardan, devrelerden oluşan bir robottum, doğuştan duygusal özürliydim.

Ben erken büyümek erken yol almak erken baskıya girmek erken büyümek zorunda kaldım. Ergenlik sendromları bana hiç uğramadı bile. Yaşamın tutmadığı yaşlar geçeli çok oldu. Renkli oyuncak hayalini kurmaktan vazgeçtiğim uzun zaman oldu. Benim günlüğüm diğer kızların günlüğü gibi yatağın altında sakladıkları defter değildi, benim günlüğüm kumbaramdı. Benim günlüğüm adı "anne" olan ve adı "baba" olan insanlar tarafından yıllar önce yazılıp kumbaraya atılmıştı.

Benim yaşadığım mekâna aile derlermiş. Anne baba kardeşler bir arda yaşarlarmış. Birinin sorunu hepsinin sorunu olurmuş, birlikte üzümlerilmiş, dertlerine birbirlerine anlatırlarmış, birbirlerinden yardım isterlermiş, biri düşerken diğeri tutarmış, birinin gözünden akan yaş diğeri silermiş, biri yediğinde diğerininki karnı doymuş, biri üşüdüğünde diğeri titrermiş... miş... miş... Ben bilmem... Anlamam... Benim yaşadığım ve adı "aile" olan mekânda, "birlikte" diye bir şey yoktur, "birileri" vardır. Biri vardır, tektir, yalnızdır ve her biri kendi içindeki karanlık boşluğuna düşer, o kör karanlıkta kaybolur. Her birinin "öfke" ile paslanan beyinleri, "düşmanlıkla" lekelenen kalpleri, "acımasızlıkla" çamurlanan ruhları var ve "şiddetle" ovalanarak temizlenmeye çalışılır.

Benim çocukluğumu yiyen ve geriye sadece posamı bırakan, virüslü düşüncelerini ruhuma ölümcül mikrop olarak bulaştıran adı "anne ve baba" olan kişilerdi. Onların "başka dünyadan yaratıklar" olmadığına kimse beni inandıramazdı.

Onlara yönelik zengin öfkemi yoksullaştırmak, bulutlara dokunmak kadar ulaşılmazdır. Onları anne ve baba olarak hissetmem güneşin üşümesi ile ancak mümkün olur.

Adı "anne" olan kadın ile adı "baba" olan adamın bendeki tek karşılığı biri başımdan diğeri bacağımdan tutarak dünyanın içine "hoooooo" diye fırlatmalarıdır, sadece o kadardır, ötesi yoktur.

Annelik ve babalık sicili bozuk bir kadın ve bir erkek tarafından dünyaya gelmişim maalesef. Bu durum yeterince utanç vericiydi ve bundan sonra hayatta bana utanacak bir şey kalmamıştı.

Radyoaktif madde saçıyormuşum gibi duygularıma dokunmaktan korkan insanlar tarafından hayat mahkemesinde yargılanmış müebbetle cezalandırılmıştım. Artık yaşam suçlusuydum.

Ben bugüne kadar sadece "yaşa" emrine "yaşa" yasasına uymakla zaman geçirdim. Dünyada sadece bedenimi sığdırabilecek kadar bir alana sahiptim. Ötesi yoktu. Bu zamana kadar bütün bunlara sadece nefes alıp vererek de olsa göğüs germeyi başarabilmiştim ancak artık içimdeki tırtıklı duygularım kalbimde açmış olduğu yaraya daha fazla dayanamıyorum. Gitmekle kalmak arasındaki ince çizgiye çıkıp cambazlık yapmak ve hayata saygı duymadığımı herkese haykırmak istiyorum.

Hayat beni yaşamakla borçlandırmıştı. Ve bir gün... Ve bir gün... Hayata olan borçlarımı duygusal olarak taksit taksit ödemekten vazgeçip bedensel olarak peşin ödemeye, emre karşı gelmeye ve yasayı çiğnemeye karar verdim. İnsan için en kutsal hak yaşam hakkıdır gerçeğini ellerimin tersi ile iterek sonsuz boşluğa ve karanlığa gömülmek istiyorum.

Boynumda asılı duran geçmişin tasmalarını çıkarıp ruhumu özgürleştirmek istiyorum. Azrail'le bilek güreşi yapıp geçmişin diyetini duygularıma giydirilen organik zırhımdan çıkarmak istiyorum. Kaçabileceğim en uzak yere gitmeyi, görünmeyecek en karanlık dibe inmeyi göze alıp, hayatın perdesini sonsuza kadar kapatarak bir daha dönmek üzere dünyadan çıkıp gitmek istiyorum."

Böyle bir istismar vakası ile karşı karşıya kalan okul, rehberlik servisi ve psikolojik danışman ne yapacak?

Okullarda Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Kılavuzu (2015)'nda geçen Psikososyal Müdahale Hizmetleri kapsamında risk gruplarına yönelik hizmetlere göre cinsel istismar durumunda, psikolojik danışman tarafından aşağıdaki yasal süreç uygulanmalıdır.

1. Cinsel istismar durumlarında çocuğun beyanının doğruluğu sorgulanmadan, beyanı esas kabul edilerek süreç yürütülür. Görüşme yapan kişi çocuğun anlatımı sırasında olaya ilişkin meraklı bir tutum içinde detayları öğrenmeye çalışmaz, konuşmaya zorlamaz, hayret, üzüntü, öfke gibi duygusal tepkiler göstermez, meraka dayalı sorular değil (nerede oldu, nasıl oldu, ne zaman başladı, ne yaptı vb.) çocuğun duygularına dayalı sorular sorar. Görüşme yapan kişi çocuğun suçu olmadığını vurgular, güvende olacağına dair teminat verir.
2. Çocuğun beyanını tutanak altına alır.
3. Türk Ceza Kanunu'nun 279. maddesi gereğince bildirimler adli ve kolluk birimlerine ivedi bir şekilde yüz yüze ya da telefon yoluyla yapılır.
4. Bildirim sürecinde ailenin onayı aranmaz.
5. Bildirim sonrası süreçler hakkında çocuk bilgilendirilir.
6. Tutanak, bildirim yapılan kuruma elden ulaştırılır.
7. Çocuğun ve haberdar olan diğer kişilerin başkalarına anlatımı engellenerek konunun gizliliğine özen gösterilir.
8. Okul yönetimi tarafından il/ilçe MEM'lere "GİZLİDİR" ibaresi kullanılarak bilgi yazısı elden ulaştırılır.

Psikolojik danışman yasal süreci uyguladığı sırada ve sonrasında çocuğun üstün faydası açısından çalışmalarını yürütürken aşağıda yer alan hususlara özen göstermelidir.

1. Çocuğun uğradığı istismar nasıl tespit edildi? İstismar durumu tespit edildikten sonra çocuğu sorguya çekmeden, psikolojik danışmanlık ilkeleri temelinde sorular yöneltilmeli.
2. Çözüm odaklı ve çocuğun üstün yararını hedef alan çalışmalar yapılmalıdır.
3. Aileye yönelik yapılacak çalışmalar planlanmalı aile tüm süreç hakkında bilgilendirilmelidir. İstismarcı aileden bireyse çocuğun barınmasına yönelik tedbir alınması için yasal merciler bilgilendirilmelidir.
4. Bireyin yaşadığı travmalar, intihar davranışının olup olmadığı kontrol edilmeli ve yetkililere bilgi verilmelidir.
5. Psikolojik destek, bir üst kuruma yönlendirme çalışmaları yapılmalıdır.
6. Kime, nasıl, ne kadar bilgi verileceği konusunda çocuğun üstün yararı göz önünde bulundurulmalıdır. Gizlilik ilkesi esas alınmalıdır.
7. Okul iklimi ve diğer öğrencilerin iyi oluşları açısından psikolojik danışmanlarla birlikte karar vermeli ve okul yönetimi, öğretmenler ile işbirlikçi çalışmaları yürütmelidir.
8. Yasal süreç işletilirken hiçbir nokta göz ardı edilmemelidir.

Öğrencilerle cinsel istismarı önlemeye yönelik çalışmalar yapılmalı, bu çalışmalar yürütülürken aşağıdaki hususların göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

1. Öğrencilere yaşa uygun cinsel eğitim verilmelidir. Bu eğitim kapsamında öğrencilere öğretilmesi gerekenler arasında “özel bölge”, iyi dokunma ve kötü dokunmayı ayırt etmek, bedenini tanımak ve sınırlarını bilmek, duygularını anlamak, kendi haklarını bilmek, baskıya direnmek ve yardım aramak yer almalıdır.
2. Öğrencilerin güvenlikleri sağlanmalıdır. Öğrencilere bedenlerini tanıma ve koruma hakkı öğretilmelidir.
3. Öğrenciler hayır demek ve yardım istemek konusunda eğitilmeli, öğrencilere her türlü sorunu paylaşabilecekleri inancı aşılanmalıdır.
4. Öğrencilere “sır” tutmanın sınırları ve sınır koymak öğretilmelidir.

Okullarda rehberlik ve psikolojik danışmanlık servisinin önleyici rolü göz önünde bulundurularak ailelerle cinsel istismarı önlemeye yönelik çalışmalar yapılması önem taşımaktadır. Bu çalışmalar yapılırken ailelere aşağıdaki önerilerin aktarılması önem teşkil etmektedir:

1. Çocuğunuzla açık iletişim içinde olun ve ona hayır deme becerisi kazandırın.
2. Çocuklar anlatır, siz yetişkin olarak onları dinlemeyi bilmelisiniz. Çocukların kendilerini illa sözel olarak ifade etmelerine gerek yoktur. İletişim sadece sözcüklerden ibaret değildir.
3. Çocuğunuz rahatsız hissettiği bir durumu ifade ettiğinde duygularını yok saymayın. Onu dinlediğinizi ve söylediklerinin sizin için kıymetli olduğunu sözel ve davranışsal olarak ifade edin.
4. Çocuğunuza bedenine yönelik izinsiz her müdahalenin yanlış olduğu bilincini verin.

5. Çocuğunuzun bedeninin ona ait olduğunu öncelikle ebeveyn olarak siz kabul edin. Çocuğa onayı dışında temasta bulunmayın. Başkalarının bulunmasına izin vermeyin.
6. Çocuk bir soru sorduğunda cevapsız bırakmayın bilimsel olarak cevabını araştırın, cevabı bilmiyorsanız bir uzmandan destek alın.
7. Koruyucu önleyici mesajlar cinsiyetlerinden bağımsız olarak tüm çocuklar için geçerli olmalıdır. Unutulmamalıdır istismar hem kız ve hem oğlan çocuğuna yönelik olabilir.

ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÖĞRENCİLER

Özel gereksinimli öğrenci tanımı; tipik gelişim gösteren çocuk/ergenlerden farklı olarak zihinsel, görme, işitme, fiziksel engeli olanlar ile dil ve konuşma bozukluğu, öğrenme güçlükleri, yaygın gelişimsel bozukluklar, dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu, parlak/üstün yetenekli öğrencileri kapsar. Okullarda özel gereksinimli öğrencilerin bireysel farklılıklarını fark etmek, bu farklılıkları göz etmek ve öğretim prosedürlerini bireysel ihtiyaçları doğrultusunda düzenlemek, onların gelişim düzeyleri açısından ele alınması için önemlidir. Süreci bu şekilde ele almak, öğrencilerin hem akademik gelişimini hem de sosyal ve duygusal gelişimini desteklemek için gereklidir.

Aşağıda okullarda daha sık rastlanan özel gereksinim gruplarını bulacaksınız.

Öğrenme Güçlükleri: Öğrenme güçlükleri, sözlü veya yazılı dili anlama veya kullanmayı, matematiksel hesaplamalar yapmayı ve bu hesaplamaları yaparken matematiksel muhakeme kurabilmeyi, hareketleri koordine edebilmeyi veya doğrudan dikkati etkileyebilen bozukluklardır. Öğrenme güçlükleri bireyden bireye değişiklik gösterir, çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir ve aşağıdaki alanlarda zorlanmaya sebep olabilir:

- Görsel ve işitsel yollarla bilgiyi işleme (Okuma, heceleme, yazma ve dili anlama veya kullanma)
- Önceliklendirme, planlama, yönergeleri izleme, matematik hesaplamaları
- Bilgiyi öğrenme ve hatırlama (Kısa veya uzun süreli bellek becerileri)
- Motor beceriler (Sakarlık, yazmada zorluk)

Öğrenme güçlükleri, kişilerin bilgiyi anlama, yorumlama ve iletişim kurma şekillerini de etkiler. Bu sebeple öğrenme güçlüğü olan öğrenciler yeni ve karmaşık bilgileri anlamada, mantıksal çıkarımlarda bulunabilmede, yeni beceriler öğrenmede ve güç durumlarla başa çıkmakta zorlanabilir.

Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB): DEHB çocukları, gençleri ve birçok yetişkini etkileyen yaygın nörogelişimsel bozukluklardan biridir. DEHB belirtileri arasında dikkat eksikliği (dikkati odaklama ve/veya sürdürmede zorluk) ve hiperaktivite (ortama uygun olmayan aşırı hareketlilik) ve dürtüsellik (aklına ilk geleni yapma/söyleme) sayılabilir. DEHB ders işleyişini bozan davranışlara ve akademik problemlere sebep olabilir. DEHB yüksek enerji, uzun süre yerinde durmakta zorlanma, sınırlı dikkat süresi gibi ders işleyişini bozan davranışlara yol açabilir ve hem sosyal hem okul yaşantısında problemlere neden olabilir. DEHB tanısı almış öğrenciler çalışma belleği ile ilgili problemler sebebiyle yeni bilgiler öğrenmekte ve bilgiyi bellekte tutmakta zorluk yaşarlar (Cox, 2013). Aşağıda DEHB'nin bazı belirtileri sıralanmıştır:

- Ayrıntılara dikkat etmeme, okul ödevlerinde dikkat hataları yapma
- Derse veya gündelik konuşmalara/sohbetlere odaklanmakta sorun yaşama
- Yönergeleri takip etmekte, yönergelere uymakta zorlanma, okul ödevlerini tamamlamakta zorlanma
- Zaman yönetiminde sorun yaşama (ödev teslim tarihlerini kaçırma gibi)
- Okul veya gündelik yaşam için gerekli eşyaları sıklıkla kaybetme
- Günlük görevleri unutma
- Yerinde duramama, aşırı hareketlilik
- Fazla konuşma, insanların sözünü kesme, araya girme
- Sıra beklemekte güçlük çekme

Parlak/Üstün Yetenekli Öğrenciler: Parlak veya üstün yetenekli öğrenciler, yaşıtlarına kıyasla bir veya birden fazla alanda ileri bir yetenek veya potansiyel sergileyen kişiler olarak tanımlanır. Parlak öğrenciler düşünme, akıl yürütme ve muhakeme becerilerinde yaşıtlarına oranla üstündürler ve potansiyellerini ve yeteneklerini geliştirebilmek için özel eğitim hizmetlerine ve desteğe ihtiyaç duyarlar. Parlak öğrencilerin yetenekleri her zaman fark edilemeyebilir. Üstün yetenekli öğrencilerin fark edilmesini zorlaştıran bazı özellikler aşağıda sıralanmıştır:

- Eşzamanlı olmayan gelişim: Parlak öğrenciler birçok alanda üstün performans gösterebilir ancak sosyal ve duygusal olarak yaşıtlarının gerisinde olabilirler.
- Çalışma becerilerinin yetersizliği: Parlak öğrenciler, zayıf çalışma becerilerine sahip oldukları için ilk ve ortaokul yıllarına göre lise ve üniversite dönemlerinde daha çok zorluk çekebilirler. Akademik beklentiler arttıkça daha üst düzey ders çalışma temposunu ve bunun getirdiği zorlukları kaldıracak donanıma sahip olmayabilirler.
- Başarısızlık: Parlak öğrenciler akademik olarak beklenenin altında performans gösterebilirler. Parlak öğrencilerin akademik başarısının düşük olmasının sebepleri arasında karşılanmayan özel ihtiyaçlar, motivasyon eksikliği, mükemmeliyetçilik, kaygı ve depresyon gibi psikolojik sorunlar yer alabilir.

Fiziksel Engeller: Fiziksel engeller bazı veya tüm aktiviteler üzerinde çeşitli etkilere sahip olabilir. Fiziksel engeli olan öğrenciler, hareket, duruş (örneğin oturma, ayakta durma), nesnelere kavrama veya manipüle etme, iletişim, yemek yeme, algılama, refleks hareketler ile ilgili sorunlar yaşayabilir. Fiziksel engeli olan birçok öğrencinin karşılaştığı temel sorun, öğrenme ortamının kendisine (okul binasına, çevredeki alanlara) fiziksel olarak erişmektir. Fiziksel engelleri olan öğrencilerin özel ihtiyaçları ve yaşayabilecekleri bazı zorluklar aşağıda sıralanmıştır:

- Sınıfta/öğrenme ortamında sandalye veya masa kullanmakta zorluk
- Özel ulaşım ihtiyacı
- Uzun süre kalem tutmada veya yazmada zorluk
- Sınavlarda veya ödevlerde bilgiyi işlemekte zorluk
- Ödevleri teslim tarihine kadar tamamlamakta ve sınavları verilen sürede bitirmekte güçlük
- Grup çalışmaları sırasında kendini dışlanmış hissetme veya sınıfta hareket etmekte güçlük çekme
- Günlük görevleri tamamlamak için fazla enerji harcama
- Günlük yaşam aktiviteleri ve hareketler ile ilgili zorluk

Özel gereksinimli öğrenciler için farklı öğretim teknikleri kullanılmaktadır. Öğretim stratejileri, “uyum” veya “farklılaştırma” olarak sınıflandırılır (Pepper, 2007). Uyum, öğrencinin aynı materyali, öğrenci için daha erişilebilir bir formatta öğrenmesi için öğretim uygulamalarında yapılan düzenlemeleri içerir. Uyum çalışmalarının örnekleri:

- Yanıt düzenlemeleri: Ev ödevlerini elle yazmak yerine bilgisayarda yazmak.
- Sunum düzenlemeleri: Basılı kitapları okumak yerine sesli kitapları dinlemek, öğrencilerin akıcı okuma ve fonetik becerilerini geliştirmeye de yardımcı olabilir. Diğer sunum düzenlemeleri, bir öğrencinin dersler sırasında not alması için atanmasını içerebilir.
- Ortamın ayarlanması: Daha sessiz bir odada sınav yapmak, sınıfı fiziksel olarak erişilebilir bir odaya taşımak, öğrencinin yararına olacak şekilde oturma düzenini ayarlamak.

- Programlama düzenlemeleri: Öğrencilere sınavlarda dinlenme molaları veya daha ek süre vermek, zaman yönetimine yardımcı olması için bir zamanlayıcı kullanmak.

Farklılaştırma ise kullanılan malzeme ve materyallerin öğrenciye destek olacak şekilde daha basit hale getirmek amacıyla uyarlanmasını içerir (UK Department for Education and Skills, 2001). Farklılaştırma çalışmalarının bazı örnekleri:

- Ders içeriklerinin değiştirilmesi: Öğrencinin yeteneklerine uygun olmayan veya daha az önemli olduğu düşünülen materyaller azaltılabilir, atlanabilir.
- Basitleştirilmiş ödevler: Öğrenciler akranlarıyla aynı literatürü okuyabilir, ancak özel gereksinimli öğrencilere verilen literatür orijinalinin basitleştirilmiş ve örneklendirilmiş, açıklamalı versiyonları olabilir.
- Daha kısa ödevler verilebilir.
- Ek süre: Daha yavaş işleme hızına sahip öğrenciler, soruları anlamak, bilgileri hatırlamak ve bilgiyi sentezlemek için ödevler ve sınavlarda ek süreden yararlanabilir.
- Öğrencilere sınava girebilecekleri farklı bir ortam sunulabilir.
- Ekstra yardımlar: Öğrencilerin hafıza sorunları varsa bundan kaynaklanacak eksikliği azaltmak ve anlama şansını arttırmak için özellikle hesaplama gerektiren sınavlar sırasında formül kağıtları sağlanabilir, hesap makinesine izin verilebilir.

Tüm öğrencilerin entelektüel ve fiziksel yetenekleri ile motivasyonları, ilgileri, sağlıkları ve geçmişleri farklılık gösterir. Fiziksel, duygusal veya öğrenme engelleri benzer olsa bile öğrencilerin ihtiyaçları farklı olabilir. Okulda özel gereksinimli öğrencilere yönelik düzenlemeler yapılırken öğretmenlerin ve psikolojik danışmanların öğrencinin mizacını, motivasyonunu, öğrenme sürecini ve konsantrasyon düzeyini göz önünde bulundurması gerekir. Farklılaştırılmış bir yaklaşımın benimsenmesi sırasında, öğrencilerin izole edilmemesine veya dışlanmamasına özellikle dikkat edilmelidir. Bununla birlikte, genel olarak özel gereksinimleri olan öğrencilerin eğitimlerinde başarılı olması için aşağıdaki noktalar göz önünde bulundurulmalıdır:

- Sınıf düzeni: Yapılandırılmış bir ortam, özel gereksinimli öğrenciler için çok önemlidir. Mümkün olduğunca günlük bir rutine bağlı kalmak hem öğretmenlere hem de öğrencilere yardımcı olacaktır. Sınıfı düzenli tutmak, stresi ve dikkat dağıtıcı unsurları en aza indirmeye de yardımcı olacaktır.
- Her özel gereksinimli öğrenci farklıdır, bu nedenle öğrencileri tanılarına göre tanımlamak yerine birer birey olarak tanımaya önem verilmesi gerekir.
- Olumlu bir bakış açısını sürdürmek, özel eğitim gibi zorlu bir alanda oldukça önemlidir. Küçük başarılar için fırsatlar sunarak öğrencileri çalışmaya ve gelişmeye teşvik etmek ve olası başarıları kutlamak, bir önceki başarıyı hatırlatarak umut aşılacak faydalı olacaktır.
- Özel ihtiyaçları olan öğrencilere öğretmek söz konusu olduğunda, görevleri küçük parçalara ayırmak, yönetilebilir adımlara bölmek önemlidir. Görevler ne kadar karmaşık hale gelirse, öğrencilerin zihninin karışması veya duygusal açıdan hayal kırıklığına uğraması o kadar olasıdır.

NE YAPMALI?

Danışmanlık perspektifinden bakıldığında, özel gereksinimli öğrenciler, geleneksel danışmanlık yöntemlerini kullanmayı zorlaştıran özellikler gösterebilirler (Kahveci, 2016). Bu faktörleri akılda tutarak, okul psikolojik danışmanları, özel gereksinimli öğrencilere programlar geliştirirken ve hizmetler sunarken

Okul Psikolojik Danışmanları için Öneriler

- Danışmanlık faaliyetlerinin 20-30 dakikayı geçmemesine özen gösterin.
- Ortamdaki dikkat dağıtıcı unsurları minimumda tutun veya mümkün olduğunca ortadan kaldırın.
- Görevleri yapılandırın ve tutarlı bir şekilde takip edin.
- Öğrencilere etkinlikler sunarken işitsel, görsel, dokunsal gibi çok duyulu yaklaşımlar kullanın.
- Sözlü genellemelerden kaçının. Soyut ilişkiler ve terimler kullanmamaya özen gösterin.
- Nasıl ve neden ile başlayan sorulardan kaçının.
- Kısa, öz, açık cümleler kullanın. Bu, öğrencilerin psikolojik danışman tarafından kullanılan belirli kavramları ve terminolojiyi anlamalarını ve böylece öğrenmeye konsantre olabilmelerini sağlayacaktır.
- Danışmanlık seansı sırasında sık ve tutarlı tekrarlardan faydalanın.
- Öğrencilerin hatırlamaları gereken önemli alanları vurgulayan aktivitelerin özetlerini sunun. Tekrarlar, öğrencilerin her oturumu özümsemelerine ve sunumların sürekliliğini anlamalarına olanak tanır.

etkili olan müdahalelerin kapsamına ve yönüne yardımcı olacak stratejiler ve müdahalelerle belirli engeller hakkında daha derinlemesine araştırma ve hazırlık yapmaya teşvik edilmelidir.

Öğrenme Güçlükleri	<ul style="list-style-type: none">• Öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin erken teşhis edilmeleri gerekmektedir ve müdahaleler her öğrencinin ihtiyacına göre tasarlanmalıdır.• Öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin okuma hızı yavaş, okuduğunu anlama ve yorumlama becerileri beklenenden daha az gelişim gösterdiğinden sınavlarda ve ödev teslimlerinde, özellikle uzun okuma gerektiren soru ve ödevlerde ek süre tanınması, ders yükünün azaltılması, mümkünse sözlü sınavlar yapılması önerilir.• Öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin ders materyallerini birden fazla kez tekrar etmesi gerekebildiği için öğretmenlerin ders içeriğini ve notlarını öğrencilerle ders öncesinde paylaşması ders içeriğinin pekişmesine yardımcı olur.• Öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin sözel becerileri daha kuvvetli olabilir. Bu nedenle bilgiyi ölçmek için sözlü sınavlar tercih edilebilir.• Yazılı ödevlerin/görevlerin/yönergelerin küçük parçalara ve basamaklara bölünmesi öğrencilerin işe başlamasını ve ödevi ele almasını kolaylaştırabilir. Aynı zamanda, ödevin nasıl değerlendirileceği konusunda rehberlik sağlamak ve öğrenciye beklenen kalitede ödev örnekleri sunmak öğrenciye bir model oluşturacağı için faydalı olabilir.
Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu	<ul style="list-style-type: none">• DEHB'si olan öğrenciler, destekleyici eğitimcilerin yardımıyla, karşılaştıkları zorlukları telafi etmek için bireyselleştirilmiş stratejiler kullandıklarında akademik hayatlarında daha başarılı olabilir (Allsopp, Minskoff & Bolt, 2005).• Öğrencinin dikkatini yeniden odaklamasına yardımcı olmak için kısa molalar vermek, öğrencinin ön sıralarda oturmasını teşvik etmek, yönergeleri tahtaya yazmak, bir önceki dersin önemli noktalarını ve bugünkü derste tartışılacak konuları özetleyerek derse başlamak, öğrencinin sınıf düzenini bozmamak ve diğer öğrencilerin dikkatini dağıtmamak koşuluyla sınıf içinde hareket etmesine izin vermek sınıf içinde dikkatle ilgili karşılaşılabilecek sorunları önleyebilir.• Öğrencinin ders sırasında not alma güçlüklerine karşı dersleri sesli/görüntülü kaydetmek ve ders notlarının yazılı bir kopyasını sağlamak yardımcı olabilir.• DEHB'si olan öğrenciler ödevleri eksik veya hatalı teslim edebilir. Özellikle öğrencinin ödevini beklenenden erken teslim ettiği durumlarda öğrenciyi ödevini tekrar gözden geçirmeye teşvik etmek önerilir. Ödevlerini geç teslim eden öğrenciler için ödev yönergelerini, beklentileri ve teslim tarihini açıkça belirlemek, yönergeleri ve beklentileri basamaklara bölmek yardımcı olabilir.
Parlak/Üstün Yetenekli Öğrenciler	<ul style="list-style-type: none">• Parlak/üstün yetenekli öğrenciler her alanda üstün performans göstermeyebilir. Güçlü yönlerinden yararlanmak ve zayıf oldukları alanları desteklemek için parlak öğrencilerin hangi alanlarda yetenekli olduklarını belirlemek oldukça faydalıdır.• Farklı alanlarda yetenekli öğrencileri bir araya getirmek ve beraber öğrenmelerini sağlamak teşvik edilebilir. Üstün yetenekli öğrenciler birlikte öğrenmekten fayda görür. Beraber öğrenmek kolayca sıkılmalarının da önüne geçer.• Üstün yetenekli öğrenciler genellikle yüksek not aldıkları için risk almaktan kaçınmaya meyilli olabilir. Bu öğrencileri zorlukların üstesinden gelmeye teşvik etmek önemlidir.
	<ul style="list-style-type: none">• Fiziksel engeli olan öğrenciler için okul ortamının fiziksel olarak erişilebilir olması çok önemlidir. Ders programı ve saatleri konusunda esnek olmak hareketle ilgili sorunlar yaşayan öğrencilere yardımcı olabilir, çünkü bu öğrenciler derse geç gelebilir veya

Fiziksel
Engeller

erken ayrılmak durumunda kalabilir. Bu durumlarda her ders sonunda dersi özetlemek dersin başını kaçırın öğrenciler için faydalı olabilir.

- Fiziksel engeli olan öğrencilerin yorgunluğunu azaltmak için sınav haftalarındaki sınav sayısının sınırlandırılması faydalı olabilir. Öğrencilere ek süre tanınabilir, mümkünse ders yükü azaltılabilir.
- Öğrenci için daha kolaysa kalem-kağıt yerine tablet veya masaüstü bilgisayar kullanmasına izin verilebilir. Yazma hızı daha yavaş olan öğrenciler için yazılı sınavların aksine sözlü sınavlar tercih edilebilir.
- Tüm okul içi ve okul dışı aktivitelerinin fiziksel engelleri olan öğrencilerin erişimine uygun olduğundan emin olun.
- Erişilebilir ve hem fiziksel hem duygusal olarak güvenli bir ortamı teşvik ederek fiziksel engeli olan öğrencilerin sınıfta ve okulda kabul edildiğini ve istendiğini hissetmesini sağlayın.

Özel Eğitim İhtiyacı olan Öğrenciler için Kaynaştırma Yönlendirme Süreci⁸

- İlk kez başvuru yapacak olan öğrenciler için müracaat veli/vasi ya da bireyin kendisi tarafından gerekli belgelerle RAM'a yapılır.
- Özel eğitime ihtiyacı olduğu düşünülen ve ilk kez eğitsel değerlendirmesi yapılacak olan öğrenciler için eğitsel değerlendirme isteği formunun okul psikolojik danışmanı için ayrılmış olan bölümünü doldurulur ve randevu tarihinden önce okul yönetimince kapalı zarf içinde veliye teslim edilir ya da RAM'a gönderilir.
- Kaynaştırma eğitimine alınmış öğrencilerin gelişimlerini izlemek için bireysel gelişim raporunun psikolojik danışman için ayrılmış olan bölümü doldurulur ve randevu tarihinden önce okul müdürlüğünce kapalı zarf içinde veliye teslim edilir ya da RAM'a gönderilir.
- Kaynaştırma eğitimine alınmış öğrenciler kademe geçişlerinde (eğitim öğretim yılı sonlanmadan) eğitsel değerlendirme yapılabilmesi ve bir üst eğitim kurumuna yerleştirilebilmesi için okul müdürlüğünce RAM'a yönlendirilir.
- Merkezi sınavlarda genel eğitim programını takip eden (özel eğitim okulları, özel eğitim sınıfları ve kaynaştırma) özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin sınav tedbirlerinin alınabilmesi için okul müdürlüğünce RAM'a yönlendirme yapılır.

Tanı ve kaynaştırma sürecinde okul psikolojik danışmanları;

- Öğrencinin öğretmenleriyle işbirliği içerisinde öğrenciye dair bilgileri toplamalı ve öğrencinin ihtiyaçlarını değerlendirmelidir.
- Öğrenci gelişim dosyalarının ve diğer kayıtların tutulmasında sınıf öğretmeniyle işbirliği içinde çalışmalıdır.
- İstenilen resmi raporları düzenleyip öğrenciye ilişkin kayıtları tutmalıdır.
- Hizmet alanı kapsamında ihtiyaç duyan aile, öğrenci, öğretmen ve okul personeline destek sağlamalıdır.

⁸ Kaynak: https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_08/20051746_rehberlik_klavuzu2.pdf

PROJEYE KATKIDA BULUNANLAR 2019-2022

Uzm. Psk. Etel Almaleh
Uzm. Psk. Oya Azakoğlu
Eğitim Uzm. Mustafa Baltaş
Uzm. Psk. Dan. Şükran Başarır
Uzm. Psk. Nevra Buldur
Dr. Öğr. Üyesi Gresa Çarkaxhiu Bulut
Uzm. Psk. Yıldız Hacıevliyagil Cüceloğlu
Öğrt. Yusuf Çağlayan
Uzm. Dr. Özlem Çakıcı
Uzm. Psk. Beliz Çelikbaş
Uzm. Psk. Yeliz Şık Çifçi
Dr. Canan Aratemur Çimen
Uzm. Psk. Ceyda Dedeoğlu
Psk. Ezgi Düzce
Dr. Psk. Aslı Aktan Erciyes
Doç. Dr. Ayşe Burcu Erdoğan
Uzm. Psk. Çağla Fırat
Uzm. Dr. Onur Tuğçe Poyraz Fındık
Eğitim Uzm. Emre Göktepe
Doç. Dr. Funda Gümüştaş
Uzm. Psk. Michele Haus Karahan
Doç. Dr. Aylin İlden Koçkar
Uzm. Psk. Sandy Kohen
Uzm. Psk. İraz Körezlioğlu
Uzm. Psk. Coya Mizrahi
Uzm. Psk. Elçin Ökten
Uzm. Psk. Dan. Neylan Özdemir
Prof. Dr. Oya Güngörmüş Özkardeş
Uzm. Psk. Ayça Uslu Pelin
Uzm. Psk. Funda Poyraz
Uzm. Psk. Buğuş Subaşı
Psk. Nilüfer Taptık
Uzm. Psk. Selen Urgancıoğlu
Uzm. Psk. İnci Vural
Prof. Dr. Ülkem Yararbaş
Kurumsal Eğitimci ve Dan. Şebnem Yaşaroğulları
Uzm. Dr. Şule Yazgan
Prof. Dr. Yankı Yazgan
Dr. Öğr. Üyesi Nihal Yeniad
Uzm. Psk. Büşra Yılmaz

OKUL İKLİMİNİ GELİŞTİRME VE SOSYAL DUYGUSAL GELİŞİMİ DESTEKLEME PROJESİ ÇALIŞMA İÇERİĞİ 2021-2022

Okul iklimini Geliştirme ve Sosyal Duygusal Gelişimi Destekleme Projesi Sabancı Vakfı işbirliğiyle 2017-2018 eğitim öğretim yılında Hacı Sabancı Anadolu Lisesi'nde başlamıştır. 2019 yılından beri Sakıp Sabancı Anadolu Lisesi'nde devam etmektedir.

Çalışmamızın ana amacı, genç/öğrencinin yaşamının kritik ve önemli dönemindeki sosyal ve duygusal gelişimini ve odaklanma, planlama, zorluklarla başa çıkma becerilerini kazanabilmelerine destek olacak bir okul ikliminin parçası olan öğretmen, öğrenci, anne-baba, okul yöneticisi ve okul psikolojik danışmanının her birisinin katılımı/gelişimi odaklı tasarlanmış ve daha önce Hacı Sabancı Anadolu Lisesi'nde geliştirilip ilk biçimi uygulanmış ve geliştirilerek Sakıp Sabancı Anadolu Lisesi'ne taşınmış ve uyumlandırılmış olan programımızın pandemi döneminin getirdiği ek zorlukları da kapsayacak biçimde zenginleştirilmesi ve okulun her bir paydaşına ihtiyacı olan desteğin doğrudan ya da dolaylı olarak sağlanması oldu. Pandemi öncesinde yüz yüze yürütülen çalışmalar, pandemi döneminde online devam etti. Okula dönüşle birlikte ise hibrid bir çalışma modeli uygulandı (hem yüz yüze hem online çalışmalar).

Öğrencilerin sosyal duygusal gelişim becerilerinin desteklenmesi hem ileriki yıllardaki akademik başarıları ve iş hayatında başarıya ulaşmaları için, hem de pandemi gibi zor bir dönemde ruh sağlıklarını ve esenliklerini korumaları için önemli bir role sahip. Sosyal duygusal gelişim programlarının kendine zarar verme davranışlarını ve riskli davranışlarda bulunmayı azaltıyor (CASEL, 2015). Gençlerin odaklanma ve planlama, zor duygular ile baş edebilme, öğrenme ve sosyal iletişim becerilerini, akran ilişkilerini büyük ölçüde geliştirilebiliyor (Jones ve diğ., 2017). Pandemi döneminde uzaktan eğitim derslerine devamlılık önceki dönemlere kıyasla daha büyük bir zorluk olarak ortaya çıktı. Alanda yapılan bazı yeni araştırmalar pozitif bir okul ikliminin devamsızlık problemini de azaltabileceğini öne sürüyor (Hamlin, D., 2021).

Akademik başarı açısından ise, okul iklimini iyileştirme ve sosyal duygusal gelişimi destekleme programları zorluk yaşayan öğrencilerin başarılarını arttırmalarına yardımcı olurken, başarılı ve parlak öğrencilerin de başarılarını sürdürmelerine destek oluyor (Daily, S. ve diğ., 2020). Bu nedenle SSAL gibi akademik başarı yüksek olan bir okulda çalışmalarımızın öğrencilerin duygusal zeka becerileri konusunda farkındalıklarını arttırıp beceriler öğrenmeleri ve diğer paydaşlar tarafından desteklenmeleri yoluyla akademik olarak da başarılarını sürdürmelerine yardımcı olmasını da amaçladık.

ÖĞRENCİ ÇALIŞMALARI

Çekirdek Öğrenci Grubu

- Duygusal zeka/sosyal duygusal gelişim konusunda eğitim verdiğimiz ve atölye çalışmaları yaptığımız okul iklimini geliştirme aktiviteleri geliştirme ve uygulama konusunda öğrenci liderliğinde ilerleyen, her hafta toplanan ve her kademedен gönüllü öğrencilerin katıldığı bir kulüp.
- Öne çıkan ve planlanan bazı öğrenci fikirleri:
 - Okul iklimi Kulübü sosyal medya hesapları açılması
 - Öğrenci ve öğretmenlerin birbirlerini daha iyi tanımaları için aktiviteler yapılması
 - Okul çapında duyguların daha fazla konuşulması ve duygulara dikkat çekilmesi için fikirler geliştirilmesi

Sınava Hazırlanırken Kaygı Yönetimi & Dikkat-Odaklanma Atölye Çalışması

- 12. sınıflara özel tasarlanan, her hafta toplanan,
- İhtiyacı olan ve gönüllü öğrencilerin katıldığı,
- Öğrencilerin sınav kaygısıyla baş etme, mindfulness teknikleri öğrendiği ve uyguladığı,
- Hedeflerini gerçekçi belirleme, zaman yönetimi, dikkati sürdürme teknikleri konusunda eğitim ve atölye çalışmaları gerçekleştirilen bir grup.

Meslek Seçimi Grubu

- Gönüllü öğrencilerin katıldığı,
- 7 hafta süreyle haftalık buluşması planlanan,
- Öğrencilerin kendilerini daha yakından tanımalarına ve ilgi alanlarını ve isteklerini kavramalarına alan açacak bir sohbet grubu.

ÖĞRETMEN ÇALIŞMALARI

Tüm Öğretmen Eğitimleri

- SSAL'de öğretmenlik yapan herkesi hedefleyen,
- Sosyal duygusal gelişim becerileri ile güncel ve dönemsel ihtiyaçları uyumlandıran seminerler, webinarlar ve canlı yayınlar

Mentor Öğretmen Eğitim Programı

- Hazırlık ve 12. sınıf öğretmenlerinin mentorluk ve sosyal duygusal becerilerini geliştirmek için tasarlanan,
- Aylık düzende farklı uzmanların temel mentorluk becerileri, üstün başarılı çocukları yönlendirme, öğrencilere hedef belirlemeyi öğretme, öğrencilerle iletişim, velilerle iletişim eğitimleri verdiği ve atölye/koçluk çalışmaları gerçekleştirdiği,
- Yıl boyunca devam eden ve dönemin ve öğretmenlerin güncel ihtiyaçlarına göre aktif şekilde önceden belirlenen programla uyumlandırılan,
- Düzenli olarak öğretmenlere kısa mesaj sistemiyle geri bildirim/hatırlatma yöntemiyle takip yapılan bir program.

Öğretmenlere Klinik Durumları Tanıma Eğitimi

- Gönüllülük esası olmadan tüm öğretmenlerin katılımını hedefleyen, öğretmenlere alanda temel bilgi kazandırmakla birlikte sınıf içinde ruhsal bozuklukları tanımak ve yönetmek alanında yetkinlik kazandırmayı hedefleyen bir eğitim programı

Çekirdek Öğretmen Grubu

- 2019 sonbahar döneminden beri belirli aralıklarla sosyal duygusal gelişime katkı sağlamak isteyen gönüllü öğretmenlerin toplandığı,
- Paylaşım toplantıları ve aktiviteleri güncel olarak sürdürülen,
- Duygusal zeka becerileri konusunda temel eğitim verdiğimiz,
- Duygusal zeka ve sosyal duygusal gelişimi başkalarına yayma ve çekirdek öğrenci grubu ile uyumlandırılarak iki öncü grubun aktifliklerini sürdürmeleri konusunda eğitim ve atölye çalışmalarımızı sürdürdüğümüz bir grup.

VELİ ÇALIŞMALARI

Aile Webinarları ve Canlı Yayınlar

- Tüm veliler için güncel ihtiyaçlara yönelik webinarlar ve canlı yayınlar
- Hazırlık velileri için özel webinar
- 12. sınıf velileri için «evde mentor veli olmak» konulu atölye çalışmaları
- Veliler için sosyal duygusal gelişimi evde destekleyici bilgi bültenleri iletilmesi

Veli Kitap Kulübü

- Sosyal duygusal gelişim dilinin evde de sürdürülmesi ve velilerin evdeki mentorlar olarak yetiştirilmesi amacıyla oluşturulan, sosyal duygusal gelişim odaklı kitapların ve kaynakların beraber okunulup tartışıldığı bir grup

PDR SERVİSİ VE OKUL İDARESİ ÇALIŞMALARI

- Müdür ve PDR servisi ile planlama ve koordinasyon çalışmaları
- PDR servisi psikolojik danışmanlarına yönelik aylık temel yetkinlik geliştirme, vaka tartışma ve eğitim süpervizyonu
- Okul müdür ve müdür yardımcılarında liderlik becerilerini geliştirici yönetici koçluğu desteği

KAYNAKLAR

1. Allsopp, D. H., Minskoff, E. H., & Bolt, L. (2005). Individualized course-specific strategy instruction for college students with learning disabilities and ADHD: Lessons learned from a model demonstration Project. *Learning Disabilities Research and Practice, 20*(2), 103-118.
2. Baker, S. B., & Gerler, E. R. (2001). Counseling in schools. *The handbook of counseling, 289-318.*
3. Build, Implement, Sustain & Evaluate A Comprehensive School-Counseling Program Step-By-Step:<https://www.education.pa.gov/Documents/K-12/Career%20and%20Technical%20Education/CEWStandards/Resources/339CounselingPlan/BIS%20Comprehensive%20School-Counseling%20Program%20Step-by-Step.pdf>
4. Characteristics of the Typical Victim of Bullying <https://www.verywellfamily.com/characteristics-of-a-typical-victim-of-bullying-3288501>
5. Lapan, R. T., Gysbers, N. C., & Sun, Y. (1997). The impact of more fully implemented guidance programs on the school experiences of high school students: A statewide evaluation study. *Journal of Counseling & Development, 75*(4), 292-302.
6. Jones, R. (2001). Suicide Watch. *American School Board Journal, 188*(5), 16-21.
7. Kahveci, G. (2016). School counseling and students with disabilities. *International Online Journal of Primary Education, 5*(2).
8. Miano, G., Forrest, A., & Gumaer, J. (1997). A collaborative program to assist at-risk youth. *Professional School Counseling, 1*(1), 16-20.
9. MEB Rehberlik Yönetmeliği
http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_11/10113305_yeni_rehbrlk_yon.pdf
10. Mullis, F., & Otwell, P. (1997). Counselor accountability: A study of counselor effects on academic achievement and student behaviors. *Georgia school counselors association journal, 1*(4), 4-12.
11. NASP Advocacy Toolkit: Framework for Safe and Successful Schools
<http://www.nasponline.org/assets/documents/Research%20and%20Policy/Advocacy%20Resources/Psychological%20Services/psychedupbully.pdf>
12. Omizo, M. M., Hershberger, J. M., & Omizo, S. A. (1988). Teaching children to cope with anger. *Elementary School Guidance & Counseling, 22*(3), 241-245.
13. Pepper, D. (2007). Assessment for disabled students: An international comparison.

14. Renda, J., Vassallo, S., & Edwards, B. (2011). Bullying in early adolescence and its association with anti-social behaviour, criminality and violence 6 and 10 years later. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 21(2), 117-127
15. The Essential Role of High School Counselors:
<https://www.schoolcounselor.org/asca/media/asca/Careers-Roles/WhyHighSchool.pdf>
16. UK: Department for Education and Skills (2001). Special Educational Needs Code of Practice.
17. Verduyn, C. M., Lord, W., & Forrest, G. C. (1990). Social skills training in schools: An evaluation study. *Journal of Adolescence*, 13(1), 3-16.
18. Watts, V., & Thomas, B. (1997). Proving that Counselors Do Count: The Counseling Accountability. *Georgia School Counselors Association Journal*, 1(4)
19. <https://www.stopbullying.gov/news/media/facts/#stats>
20. <http://fundforcivility.org/counselors/>
21. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED543705.pdf>
22. [http://www.promoteprevent.org/sites/www.promoteprevent.org/files/resources/SELBullying\(1\).pdf](http://www.promoteprevent.org/sites/www.promoteprevent.org/files/resources/SELBullying(1).pdf)
23. https://ncca.ie/media/2509/sen_introduction.pdf

GÜZEL GÜNLER KLİNİK KAYNAKLARI

1. Okul Ortamında Duygusal Güvenliği Sağlamak

- a. Okul Ortamında Duygusal Güvenliği Sağlamak, Dr. Yankı Yazgan Podcast

- b. Dr. Yankı Yazgan ve SSAL Okul İklimi Kulübü Öğrencilerinin Söyleşisi

- c. Okul İklimi ve Sosyal Duygusal Gelişim Nedir, Dr. Yankı Yazgan Blog Yazısı

2. Öğretmenler Ödev Verirken Nelere Dikkat Etmeli?

- a. Öğretmenler Ödev Verirken Nelere Dikkat Etmeli? TED Ankara Koleji Direktörü Mustafa Balkaş Cevaplıyor

3. Uzaktan Eğitim Sürecinde Öğretimi Nasıl Farklılaştırabiliriz?

a. Çocuğumun Sınav Kaygısı ile Baş Edebilmesi için Ailesi Olarak Nasıl Destek Olabilirim? Uzm.

Psk. Buğru Subaşı Cevaplıyor

b. Uzaktan Eğitim Sürecinde Altın Kurallar, Dr. Yankı Yazgan Blog Yazısı

4. Online Derslerde Öğretmenlerimiz, Öğrencilerini Nasıl Daha Fazla Motive Edebilirler?

a. Online Derslerde Öğretmenlerimiz, Öğrencilerini Nasıl Daha Fazla Motive Edebilirler? TED

Ankara Koleji Direktörü Mustafa Balkaş Cevaplıyor

b. Uzaktan Eğitimde Zorlanan Çocuğumun Öğretmeni Ne Yapabilir? Ayça Uslu Pelin Blog Yazısı

5. Öğrencilerimin Ödev Takibini Nasıl Yapabilirim?

- a. Öğrencilerimin Ödev Takibini Nasıl Yapabilirim? TED Ankara Koleji Direktörü Mustafa Balkaş Cevaplıyor

6. Gelişimleri Aynı Sınıflarda Yönerge Farklılaştırmak Faydalı Mı?

- a. Gelişimleri Aynı Sınıflarda Yönerge Farklılaştırmak Faydalı Mı? TED Ankara Koleji Direktörü Mustafa Balkaş Cevaplıyor

7. Meslek Seçimi ve Kariyer

- a. Seçmeler 12: Meslek Seçimi, Dr. Yankı Yazgan Podcast

- b. Üniversite tercihi, üniversite tercihi yarının hayatı mı? Prof. Dr. Yankı Yazgan, Prof. Dr. Bülent Yılmaz Söyleşi

c. Seçilmiş Söyleşiler: Mesleki Kariyer, Dr. Yankı Yazgan Podcast

d. Prof. Dr. Yankı Yazgan ile Psikiyatri üzerine, Bi Haber Söyleşisi

e. Gençlerin Gelecek Planları ve Meslek Seçimleri, Dr. Funda Gümüşttaş Anlatıyor

8. Çocuklarımıza Ders Çalıştırırken Söylenmemesi Gereken Sözcüklere Bir Göz Atalım

a. Çocuklarımıza Ders Çalıştırırken Söylenmemesi Gereken Sözcükler, Dr. Funda Gümüşttaş Anlatıyor

9. Günümüzde Gençler Nelerle Baş Etmek Durumunda

- a. Günümüzde Gençler Nelerle Baş Etmek Durumunda, Dr. Funda Gümüştas Anlatıyor

10. Sınırlılıklar, Yaşanan Zorluklar ve Çözüm Yolları

- a. Ebeveynler ve Öğretmenler İçin Sınır Koyma Koymama Meselesi, Uzm. Psk. Dan. Şükran Başarır Blog Yazısı

11. Okulda Krizlerin Ele Alınması (İntihar)

- a. Seçmeler 2: Ergenlerde Depresyon ve Kendine Zarar Verme Davranışı, Podcast

- b. Gençlerde Depresyon, Instagram Gönderisi

12. Okulda Krizlerin Ele Alınması (Ergenlik ve intihar)

a. Ergenlik ve İntihar

b. Ergenlerde İntihar Davranışı

13. Okulda Krizlerin Ele Alınması (Zorbalık)

a. Akran Zorbalığı Nedir? Prof. Dr. Aylin İlden Koçkar

b. Zorbalığın Farklı Türleri Var Mıdır? Prof. Dr. Aylin İlden Koçkar

c. Her Çocuk Zorbalık Yapabilir mi? Prof. Dr. Aylin İlden Koçkar

d. Zorbalık ve Okul iklimi

i. Zorbalık ve Okul İklimi Prof. Dr. Yankı Yazgan

ii. . 20. Geleneksel Antalya Eğitim Sempozyumu, Prof. Dr. Yankı Yazgan

iii. Her şey Tamam Bir Şey Eksik: Parlaklık ve Sosyal Duygusal Gelişim, Prof. Dr. Yankı Yazgan

iv. Zorbalık, Prof. Dr. Yankı Yazgan

e. Acaba Çocuğum Okulda da Zorbalığa Uğruyor Mu? Dr. Funda Gümüştaş

14. İstismar

a. Çocuklarımızı İstismardan Korumak ve Onlara Kendilerini Korumayı Öğretmek Adına Neler Yapabiliriz? Şükran Başarır

Özel Gereksinimli Öğrenciler

15. DEHB Tanısı Alan Öğrenciler Kaynaştırma Programına Nasıl Dahil Edilebilirler?

a. DEHB Tanısı Alan Öğrenciler Kaynaştırma Programına Nasıl Dahil Edilebilirler? Klinik Psk. Yeliz Çifçi

b. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu olan öğrenciler için okulda uygulanabilecek bazı sınıf içi düzenlemeleri – Instagram Gönderisi

c. Sınıf Ortamında DEHB, Podcast – Yankı Yazgan

16. DEHB Tanısı Alan Öğrencilerin Eğitim Hakları Nelerdir? Klinik Psk. Yeliz Çifçi

a. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Tanısı Alan Öğrencilerin Eğitim Hakları Nelerdir?

17. Tik Bozukluğu ve Tourette Sendromu ile İlgili Merak Ettikleriniz, Dr. Özlem Çakıcı ve TTSG
Gönüllüsü Can Köse

a. Tik Bozukluğu ve Tourette Sendromu İle İlgili Merak Ettikleriniz

18. Otizm, Sosyal İletişim ve İlişkilerimiz

a. Otizm, Sosyal İletişim ve İlişkilerimiz

b. 8 Soruda Otizmi Anlayalım, Paylaş Büyüsün Editörü

c. Otizimli Yetişkinler: Arkadaşlık, Yakın İlişkiler ve Flört, Paylaş Büyüsün Editörü

19. Okul ve Öğrenme Sorunları

a. Okul ve Öğrenme Sorunları, Dr. Yankı Yazgan Anlatıyor

b. Öğrenme Güçlüğü Olan Çocukları Duygusal Olarak Desteklemek, Instagram Gönderisi

c. Yavaş İşleme Hızı İçin Sınıf İçi Düzenlemeler, Instagram Gönderisi

d. Öğrenme Güçlüğü Belirtileri Sınıf İçinde Nasıl Fark Edilir?, Instagram Gönderisi

20. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Öğrenmeyi Nasıl Zorlaştırır?

a. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Öğrenmeyi Nasıl Zorlaştırır? Uzm. Psk. Ayça Uslu Pelin

b. Yönetici İşlevler, Instagram Gönderisi

21. Öğrenme Güçlüğü Ne Kadar Zamanda Düzeler?

a. Öğrenme Güçlüğü Ne Kadar Zamanda Düzeler? Uzm. Psk. Ayça Uslu Pelin

22. Öğrenmeye İlişkin Sorunlar Yaşayan Bir Çocuğun Özellikleri Nelerdir?

a. Öğrenmeye İlişkin Sorunlar Yaşayan Bir Çocuğun Özellikleri Nelerdir? Uzm. Psk. Ayça Uslu Pelin

23. Disleksi, Digrafi, Diskalkuli ve Dispraksi Her Zaman Birlikte Görülür Mü?

a. Disleksi, Digrafi, Diskalkuli ve Dispraksi Her Zaman Birlikte Görülür Mü? Uzm. Psk. Ayça Uslu Pelin

b. Diskalkuli İçin Sınıf İçi Düzenlemeler, Instagram Gönderisi

c. Disleksi İçin Sınıf İçi Düzenlemeler, Instagram Gönderisi

24. Otizm Spektrum Tanısı Olan Çocuklarda

a. Otizm Spektrum Tanısı Olan Çocuklarda, Doç. Dr. Funda Gümüştaş

25. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Tanısı Olan Çocuk ve Ergenlerde Tedavi

a. Dikkat Eksikliği Tanısı ve Tedavi Süreci, Dr. Funda Gümüştaş

26. Otizmli Çocuklar ve Kaynaştırma Programı

a. Otizmli Çocuklar ve Kaynaştırma Programı, Dr. Funda Gümüştaş

27. Zorbalık Hakkında

a. Dr. Yankı Yazgan ve Okul İklimi Kulübü, Instagram Gönderisi

b. Zorbalık: Seçmeler, Podcast – Dr. Yankı Yazgan

